

RAPORT
Z DIAGNOZY POTENCJAŁU I POTRZEB
W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY SWARZĘDZ,

realizowanej

na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu,

w ramach projektu pn. „Rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrum Usług Społecznych” realizowanych
w partnerstwie z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu.

Wykonawca

Stowarzyszenie Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP

Swarzędz 2023

Fundusze Europejskie
dla Wielkopolski

Rzeczypospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

1. WSTĘP	4
KONTEKST DIAGNOZY	4
2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE DIAGNOZY	5
2.1 OBSZARY I PYTANIA BADAWCZE	5
2.2 POPULACJA I PRÓBA BADAWCZA	7
2.3 METODY I TECHNIKI BADAWCZE	10
3. PREZENTACJA WYNIKÓW BADANIA	13
3.1 AKTUALNY POZIOM I ZAKRES REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE SWARZĘDZ	13
3.2 POTRZEBY I OCZEKIWANIA MIESZKAŃCÓW GMINY SWARZĘDZ W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH	21
3.3 POTENCJAŁ PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ I INNYCH PODMIOTÓW W ZAKRESIE ŚWIADCZENIA USŁUG SPOŁECZNYCH	68
3.4 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW	76
3.5 KOORDYNOWANIE USŁUG SPOŁECZNYCH W CUS.	82
4. WNIOSKI	83
5. REKOMENDACJE	87

Wykaz skrótów:

OPS - Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu

OzN – Osoba z niepełnością

Gmina – obszar administracyjny Gminy Swarzędz

UMiGS – Urząd Miasta i Gminy Swarzędz

PES – Podmioty ekonomii społecznej

JST – Jednostki samorządu terytorialnego

NGO – Organizacje pozarządowe (np. fundacje, stowarzyszenia)

PAPI – Badania ankietowe bezpośrednie

CAWI - Badania ankietowe internetowe

FGI - Zogniskowany wywiad grupowy

1. WSTĘP

KONTEKST DIAGNOZY

Niniejszy Raport jest efektem przeprowadzonej diagnozy potencjału i potrzeb w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz (Przeprowadzona diagnoza odnosi się do zapisu art. 21 Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. 2019 poz.1818). Punktem wyjścia do jej przeprowadzenia była konieczność zmian w zakresie prowadzenia polityki społecznej. Gmina Swarzędz, bazując na doświadczeniu w realizacji polityki społecznej, po opracowaniu i przyjęciu nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2030, zauważyła konieczność zmiany w zakresie realizowania usług społecznych. Zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej powodują, iż wskazane jest podjęcie działań mających na celu połączenie wsparcia socjalnego, organizowanego według zasady selektywności i adresowanego do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wsparcia społecznego o charakterze powszechnym z usługami społecznymi oferowanymi dla ogółu mieszkańców. Stąd też pojawiła się konieczność przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych (CUS), by w pełni odpowiadać na potrzeby mieszkańców. Zadaniem CUS w Swarzędzu będzie ułatwienie gminie świadczenia, w sposób skoordynowany, różnego rodzaju usług społecznych oraz poprawa skuteczności udzielania usług społecznych dla ogółu mieszkańców. Celem realizacji działań w ramach CUS będzie „Wsparcie funkcjonowania i rozwoju każdego mieszkańca poprzez stworzenie warunków i możliwości godnego, zdrowego i szczęśliwego życia w bezpiecznym środowisku z poszanowaniem indywidualnych potrzeb”, co jest spójne z Misją Gminy Swarzędz: „*Gmina Swarzędz miejscem otwartym na ludzi i świat – bądź z nami, by tworzyć gminę przyjazną, aktywną i bezpieczną*”.

Aby w pełni odpowiedzieć na potrzeby mieszkańców i sklasyfikować zakres usług społecznych OPS, przy wsparciu Stowarzyszenia Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP, przeprowadził diagnozę środowiska lokalnego. Przeprowadzana diagnoza na każdym etapie była konsultowana i realizowana z udziałem pracowników OPS (założenia metodologiczne do badania, opracowanie narzędzi, dystrybucja kwestionariuszy ankiety w wersji papierowej, komunikowanie o prowadzonej diagnozie, zebranie materiału badawczego, analiza danych, przygotowanie raportu), celem spełnienia jej założeń i włączenia mieszkańców w procesy partycypacyjnego podejmowania decyzji w zakresie planowanych usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz.

Diagnoza miała na celu:

- zidentyfikowanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców Gminy Swarzędz w kontekście usług społecznych,
- zidentyfikowanie potencjałów organizacji pozarządowych i innych podmiotów świadczących usługi społeczne w zakresie świadczenia w/w usług,
- rozpoznanie poziomu aktywności społecznej, zaangażowania mieszkańców i wykorzystania potencjału wspólnoty samorządowej.

2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE DIAGNOZY

2.1 OBSZARY I PYTANIA BADAWCZE

Szczegółowe obszary, jakie zostały poddane badaniu to:

1. Analiza stanu obecnego (wyjściowego):

- określenie obecnego popytu na usługi społeczne.

2. Analiza popytu na ofertę:

- określenie zapotrzebowania na usługi społeczne,
- określenie przyszłego (zakładanego) zainteresowania usługami społecznymi (zmiany jakościowe w zakresie oferowanych usług),
- zidentyfikowanie grup odbiorców i dostawców usług społecznych wraz z określeniem ich profilu i charakterystyką.

Przeprowadzona diagnoza skupiała się na 3 głównych obszarach, które uszczegółowiono za pomocą pytań badawczych.

Lp.	Obszar	Pytania badawcze
1	Zidentyfikowanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców Gminy Swarzędz w zakresie usług społecznych.	Jakie potrzeby społeczne występują obecnie w Gminie Swarzędz? Jakie grupy mieszkańców powinny w szczególności zostać objęte wsparciem w ramach usług społecznych? Jakie usługi społeczne powinny być realizowane na

		<p>terenie gminy?</p> <p>Jaka forma działań w ramach usług powinna być realizowana, aby odpowiedzieć na potrzeby mieszkańców?</p>
2	<p>Zidentyfikowanie potencjałów organizacji pozarządowych i innych podmiotów świadczących usługi społeczne w zakresie w/w usług.</p>	<p>Jaki jest potencjał podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych? Na ile jest on wystarczający do zaspokojenia obecnych potrzeb społecznych w Gminie Swarzędz?</p> <p>Jaki potencjał (instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej, podmiotów prywatnych) może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?</p>
3	<p>Rozpoznanie poziomu aktywności społecznej, zaangażowania mieszkańców i wykorzystania ich potencjału.</p>	<p>Jak oceniana jest ogólnie aktywność społeczna mieszkańców Gminy Swarzędz?</p> <p>Jaka jest aktywność mieszkańców w działaniach na rzecz swojego środowiska lokalnego? W jaki sposób mieszkańcy włączają się w działania organizowane na terenie Gminy Swarzędz?</p> <p>Jakie są dobre praktyki działań społecznych (zaangażowania mieszkańców na rzecz innych) w Gminie Swarzędz?</p> <p>Które grupy społeczne w Gminie Swarzędz powinny zostać objęte szczególnym wsparciem w zakresie aktywizowania, zwiększenia udziału w życiu społecznym?</p> <p>Jakie działania należy podjąć, aby zwiększyć udział</p>

2.2 POPULACJA I PRÓBA BADAWCZA

Badanie objęło swym zasięgiem teren całej gminy, tj: Miasto Swarzędz i 20 sołectw. W 2022 r. Gminę Swarzędz zamieszkiwało 50548 osób, z czego 27295 to mieszkańcy miasta a 23253 mieszkańcy obszarów wiejskich.¹ W odniesieniu do tych danych liczbowych populacji (ogółu mieszkańców gminy) oraz wstępnej koncepcji przeprowadzenia diagnozy, określono próbę badawczą na poziomie 600² osób w przypadku badania ankietowego oraz 96 osób – jako uczestników wywiadów pogłębionych.

Do udziału w badaniu zaproszeni zostali:

- przedstawiciele NGO, w tym podmioty ekonomii społecznej,
- mieszkańcy Miasta i Gminy Swarzędz,
- młodzież uczęszczająca do szkół ponadpodstawowych w Mieście Swarzędz,
- osoby starsze,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- przedsiębiorcy,
- przedstawiciele samorządu lokalnego i jednostek organizacyjnych,
- przedstawiciele rodziców/opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

W przypadku ankiety przeprowadzonej na mieszkańcach Gminy Swarzędz (korzystających/nie korzystających z usług społecznych), zastosowano dobór próby **losowy prosty** – ankieta w wersji papierowej oraz **dobór ochotniczy** – w przypadku ankiety internetowej. Celem zwiększenia szansy na udział mieszkańców w badaniu zastosowano ankietę internetową oraz tradycyjną w wersji papierowej, co pozwoliło na udział w badaniu zarówno młodzieży, jak i osobom starszym, mieszkańcom miasta jak i terenów wiejskich, osobom mającym dostęp do internetu oraz nie mającym możliwości wypełnienia kwestionariusza w formie online.

W przypadku wywiadów grupowych – zastosowano **dobór próby celowy** – ze wskazaniem

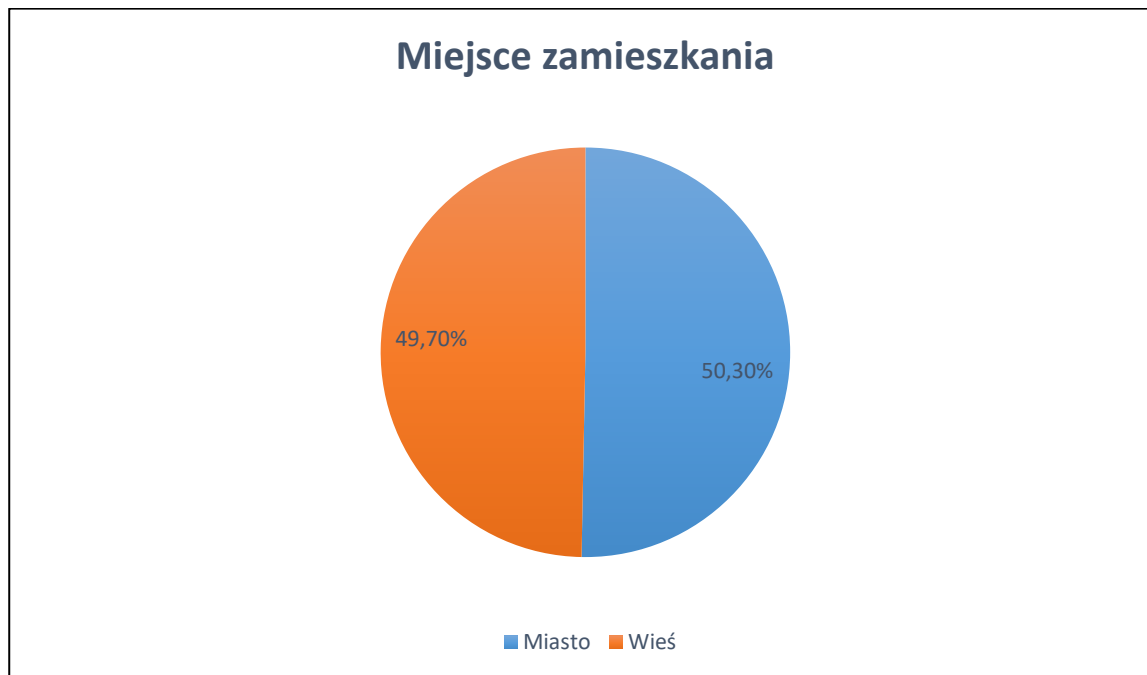
¹ Źródło: Raport o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za rok 2022

² Uwzględniono błąd statystyczny +/- 4%, badanie PAPI

konkretnych osób, reprezentujących 8 grup społecznych mieszkających/działających na terenie Gminy Swarzędz.

Respondenci badania na poziomie ankiety jak i wywiadów, reprezentowali zarówno Miasto Swarzędz jak i tereny wiejskie.

Wykres nr 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592.

W przypadku badania internetowego udział mieszkańców wsi i miasta był niemalże identyczny. 49,70% respondentów stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich, 50,30 % - mieszkańcy Swarzędza.

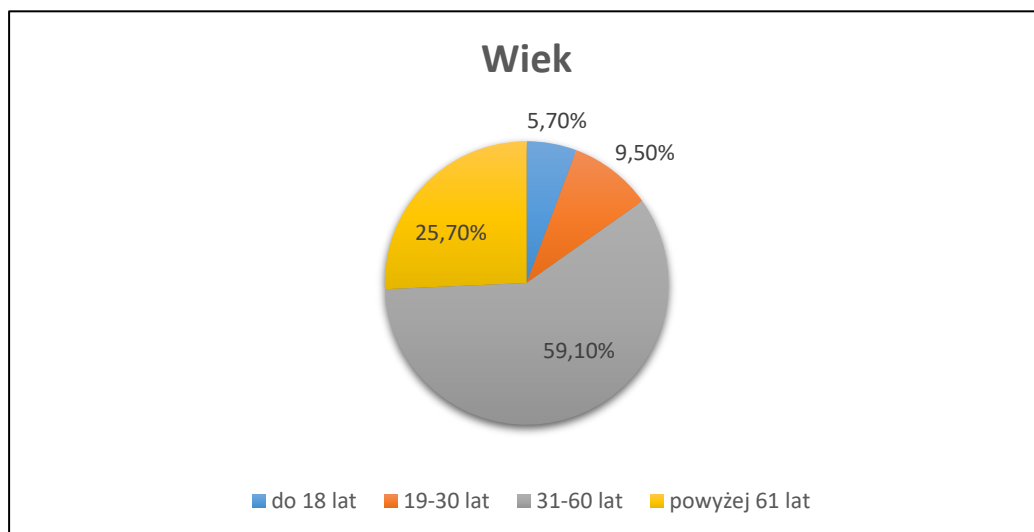
Wykres nr 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592.

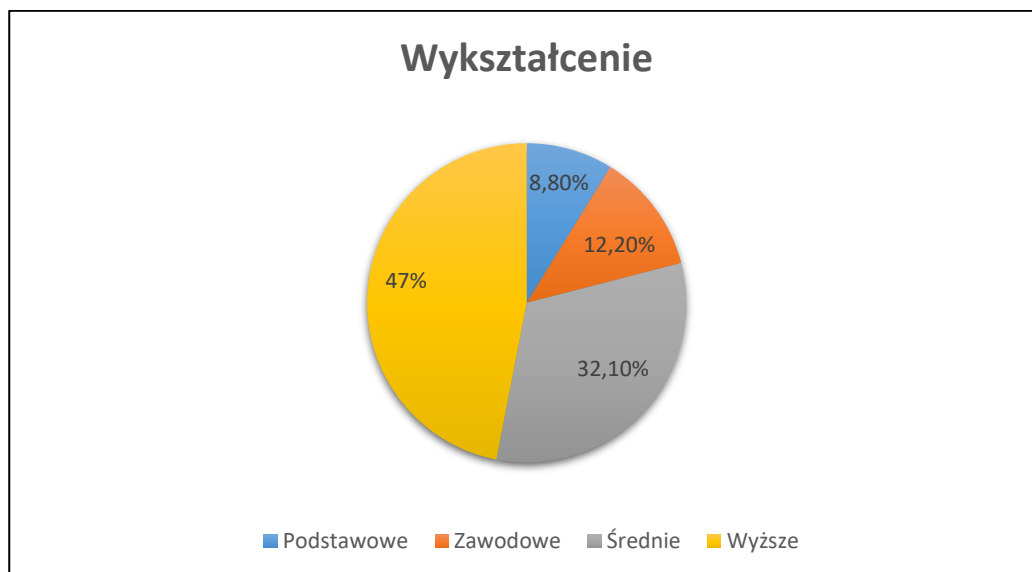
W badaniu ankietowym udział wzięło łącznie 592 osób, w tym 453 kobiety, co stanowi 76,5% ogółu badanych i 139 mężczyzn – 23,5%.

Wykres nr 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592.

Wśród ankietowanych najliczniejszą grupę wiekową, stanowiły osoby w wieku 31-60 lat – 59,10% oraz osoby powyżej 60 roku życia – 25,70 % ogółu badanych. Udział osób w wieku 19-30 lat był na poziomie 9,5%, natomiast najmniej liczną grupę respondentów stanowiły dzieci/młodzież do 18 roku życia – 5,70%.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592.

Wśród badanych blisko połowę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 47% natomiast z wykształceniem średnim – 32,10% i zawodowym – 12,2%. Udział w badaniu osób z wykształceniem podstawowym był na poziomie 8,8%.

2.3 METODY I TECHNIKI BADAWCZE

Celem uzyskania rzetelnych i obiektywnych informacji, oprócz doboru próby, zastosowano w badaniu metodę triangulacji, polegającą na:

- łączeniu sposobów pozyskania danych, tj. użyciu różnych od siebie metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych),
- łączeniu źródeł danych,
- zaangażowaniu do zespołu badawczego co najmniej 3 osób.

Badania ilościowe pozwoliły na uzyskanie wstępnych informacji, zbadanie częstości odpowiedzi i opinii mieszkańców, natomiast badania jakościowe uzupełniły i pogłębiły problematykę badań ilościowych w kontekście opracowania wniosków i rekomendacji z diagnozy.

Do **metod ilościowych** zastosowanych w diagnozie należała ankieta.

- **Ankieta** – standaryzowana metoda zbierania danych, otrzymywania informacji od badanych, która nie wymaga obecności ankietera. Respondent (osoba badana) udziela

odpowiedzi za pomocą specjalnie przygotowanego kwestionariusza. Uzyskuje się w ten sposób dane statystyczne na podstawie częstości udzielanych odpowiedzi. W diagnozie zdecydowano się na zastosowanie **CAWI** - techniki zbierania informacji, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej oraz **PAPI** - bezpośredni wywiad z wykorzystaniem papierowej wersji kwestionariusza. Ankieta uwzględniła pytania otwarte (z możliwością dopowiedzenia przez respondenta) i zamknięte (ze wskazaną kafeferią odpowiedzi), łącznie w ankiecie zawarto 9 pytań.

Badanie ilościowe na temat potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych przeprowadzone zostało wśród 592 mieszkańców gminy Swarzędz.

W **podejściu jakościowym** zdecydowano się na ujęcie dwóch sposobów pozyskania danych, mianowicie:

- **Desk Research (Analiza Danych Zastanych)** - to metoda polegająca na poszukiwaniu danych zgromadzonych i informacji w „wytworzonych” już przekazach ludzkich oraz w źródłach zewnętrznych, opracowanych i/lub przez inne podmioty.

W badaniu poddane zostały istniejące dane (tzw. wtórne źródła), zgromadzone i przetworzone wcześniej przez instytucje, podmioty ekonomii społecznej i inne podmioty świadczące usługi społeczne na rzecz mieszkańców Gminy Swarzędz tj: dokumenty znajdujące się na stronie Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz, Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Ośrodka Kultury w Swarzędzu, dane zawarte w dokumentach, artykuły tematyczne dostępne w sieci, raporty.

W ramach diagnozy poddanych analizie zostało 9 dokumentów oraz wymienione strony internetowe:

- ✓ Strategia Rozwoju Gminy Swarzędz na lata 2021-2030,
- ✓ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030,
- ✓ Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Swarzędz na lata 2023-2025,
- ✓ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Na Lata 2022-2025,
- ✓ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023,
- ✓ Lokalny Program Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023,

- ✓ Roczny program współpracy Gminy Swarzędz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023,
- ✓ Raport o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za 2022 rok,
- ✓ Ocena zasobów pomocy społecznej,
- ✓ Analiza danych dostępnych na stronie swarzedz.pl, opsswarzedz.pl, ok-swarzedz.pl.

Wywiad - wywiad jest jedną z podstawowych metod badawczych w naukach społecznych, polegającą na zadaniu badanym przez ankietera mniej lub bardziej sformalizowanych pytań oraz ich rejestracji, celem poddania późniejszej analizie. W ramach diagnozy zdecydowano się na zastosowanie zogniskowanego wywiadu grupowego – **FGI**. Zorganizowano 23 wywiady, w którym wzięli udział przedstawiciele:

- 1 grupa organizacji pozarządowych,
- 6 grup mieszkańców Miasta i sołectw Gminy Swarzędz, w tym rodzice/opiekunowie dzieci do lat 5,
- 3 grupy młodzieży,
- 5 grup osób starszych,
- 2 grupy osób z niepełnosprawnościami,
- 3 grupy rodziców/opiekunów osób z niepełnosprawnościami,
- 1 grupa przedsiębiorców,
- 2 grupy samorządu lokalnego i jednostek organizacyjnych.

Badanie miało charakter dyskusji prowadzonej przez moderatorki/moderatorów. Zadaniem moderatorek/moderatorów było właściwe ukierunkowanie rozmowy oraz zachęcanie respondentów do aktywności. Wywiad przebiegał wg określonego scenariusza i był rejestrowany – nagranie dźwięku. W wywiadzie zastosowane były pytania otwarte, które jedynie nadawały kierunek wypowiedziom respondenta i go nie ograniczały. W zogniskowanych wywiadach grupowych wzięły udział 153 osoby.

3. PREZENTACJA WYNIKÓW BADANIA

3.1 AKTUALNY POZIOM I ZAKRES REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE SWARZĘDZ

Realizacja usług społecznych w Gminie Swarzędz znajduje swoje odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych, takich jak: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030, Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Swarzędz na lata 2023-2025, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Na Lata 2022-2025, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023, Lokalny Program Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023, Roczny program współpracy Gminy Swarzędz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023, Raport o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za 2022 rok.

Ze względu na możliwość odniesienia się do ww. dokumentów, które zostały przygotowane w większości w latach 2021-2022 w niniejszym raporcie zamieszczono najważniejsze, poglądowe informacje i dane liczbowe, które posłużyły do wprowadzenia do tematu oraz odniesiono się głównie do informacji uzyskanych na podstawie przeprowadzonej ankiety i wywiadów.

Zakres usług społecznych

Zakres usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz jest bardzo rozbudowany. Opis aktualnie realizowanych usług społecznych przedstawiony został w Strategii Rozwoju Gminy Swarzędz na lata 2021-2030 oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030. Wynika z nich, że usługi społeczne na terenie gminy świadczone są w zakresie:

- Usług z zakresu pomocy społecznej dotychczas realizowanych przez OPS w tym:
  - ✓ Specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ,
  - ✓ Usług pracy socjalnej,
  - ✓ Usług asystenta rodziny,
  - ✓ Usług asystenta osoistego osoby niepełnosprawnej,
  - ✓ Usług dożywiania,
  - ✓ Usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz specjalistycznych usług opiekuńczych,
  - ✓ Usług w mieszkaniach chronionych,

- ✓ Usług wsparcia osób starszych – Dzienny Dom Pomocy, Dzienny Dom Senior – Wigor, Centrum Aktywności Seniora, Kluby Młodych Duchem,
- ✓ Usług z zakresu przeciwdziałania bezrobociu – prace społecznie użyteczne, działalność klubu integracji społecznej,
- ✓ Usług pomocy specjalistycznej psycholog, mediator, prawnik, pedagog,
- ✓ Usług schronienia osobom bezdomnym.
- Usług w zakresie kultury realizowane przez:
  - ✓ Ośrodek Kultury,
  - ✓ Bibliotekę Publiczną,
  - ✓ Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki
  - ✓ Sołectwa działania realizowane w 9 świetlicach wiejskich.
- Usług w zakresie sportu i rekreacji realizowane przez Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji.

Poziom realizacji usług społecznych

O poziomie realizacji usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz świadczą m.in. następujące dane:

Udział mieszkańców w realizacji usług na terenie Gminy Swarzędz w 2022 roku:

- Usługi z zakresu pomocy społecznej:
  - ✓ Usług pracy socjalnej - 1425 rodzin,
  - ✓ Usług asystenta rodziny – 45 rodzin,
  - ✓ Usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej – 71 osób,
  - ✓ Usług klubu integracji społecznej – 215 osób,
  - ✓ Usług opiekuńczych – 112 osób,
  - ✓ Specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 21 osób,
  - ✓ Usług poradnictwa specjalistycznego – 305 rodzin,
  - ✓ Usług opieki wytchnieniowej – 18 osób,
  - ✓ Usług mieszkań chronionych – 11 osób.
- Usług w zakresie kultury realizowane przez Ośrodek Kultury, Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki, Bibliotekę Publiczną – brak danych.

- Usług w zakresie sportu i rekreacji Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji – brak danych.

Usługi realizowane przez jednostki organizacyjne Gminy Swarzędz wspierają także:

a. Podmioty ekonomii społecznej

W 2022 roku Podmioty Ekonomii Społecznej zrealizowały 35 zadań publicznych na łączną kwotę 2403735 zł; obszary działań spójne z realizowanymi usługami - świadczonymi przez jednostki organizacyjne dotyczyły:

- Wspomaganie działań z zakresu turystyki i krajoznawstwa dzieci i młodzieży realizowane przez 2 podmioty na łączną kwotę 9000,00 zł,
- Wspieranie działań na rzecz uzdolnionej młodzieży szkolne realizowane przez 1 podmiot na łączną kwotę 10000,00 zł,
- Wsparcie działań w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym: realizowane przez 3 podmioty na łączną kwotę 61500,00 zł,
- Wsparcie działań w zakresie profilaktyki i rehabilitacji zdrowotnej: realizowane przez 2 podmioty na łączną kwotę 160000,00 zł,
- Wsparcie działań w zakresie organizacji wypoczynku wakacyjnego dla dzieci i młodzieży: realizowane przez 8 podmiotów na łączną kwotę 77235,00 zł,
- Wspieranie działań w zakresie wychowania i edukacji dzieci: realizowane przez 1 podmiot na kwotę 65000,00 zł,
- Wsparcie działań z zakresu upowszechniania kultury, sztuki i ochrony dziedzictwa narodowego: realizowane przez 7 podmiotów na łączną kwotę 176000,00 zł,
- Wsparcie działań z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu realizowane przez 19 podmiotów na łączną kwotę 1680000,00 zł³.

b. Sołectwa:

Na terenie Gminy działa 20 sołectw. W 2022 sołectwa dysponowały łączną kwotą 886885,87 zł na realizację działań na rzecz mieszkańców wsi. Na terenie wsi głównie w świetlicach (9 świetlic wiejskich) prowadzone były warsztaty dla mieszkańców.⁴

³ Źródło: Raport o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za rok 2022

⁴ Źródło: Raport o stanie Miasta i Gminy Swarzędz za rok 2022

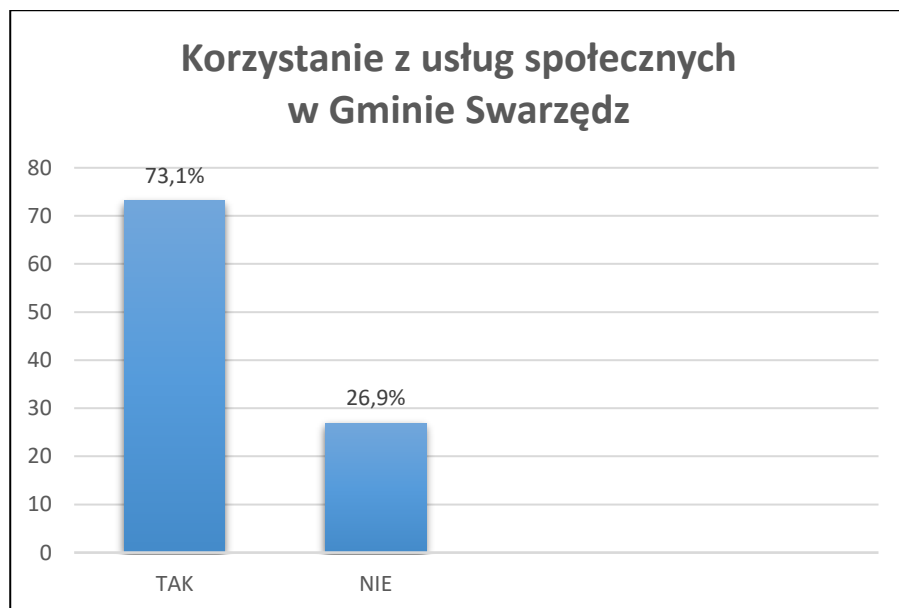
c. Przedsiębiorstwa:

W zakresie realizacji usług społecznych jednostki organizacyjne w 2022 roku współpracowały z przedsiębiorstwami w zakresie:

- Usług dotyczących dostarczania posiłków – podmiot gospodarczy zarejestrowany na terenie Gminy Swarzędz,
- Usługi indywidualnego poradnictwa psychologicznego podmiot gospodarczy niezarejestrowany na terenie Gminy Swarzędz,
- Usługi świadczenie schronienia osobom bezdomnym podmiot ekonomii społecznej niezarejestrowany na terenie Gminy Swarzędz.

Przedstawione dane wskazują, że na terenie Gminy Swarzędz, prowadzony jest szeroki zakres usług społecznych skierowanych do mieszkańców, a do ich realizacji zaangażowane są różne podmioty życia społecznego zarówno z terenu gminy, ale nie tylko. Sami mieszkańcy z kolei mają świadomość realizacji usług społecznych; zdecydowana większość respondentów potwierdza, że jest ich odbiorcą.

Wykres nr 5

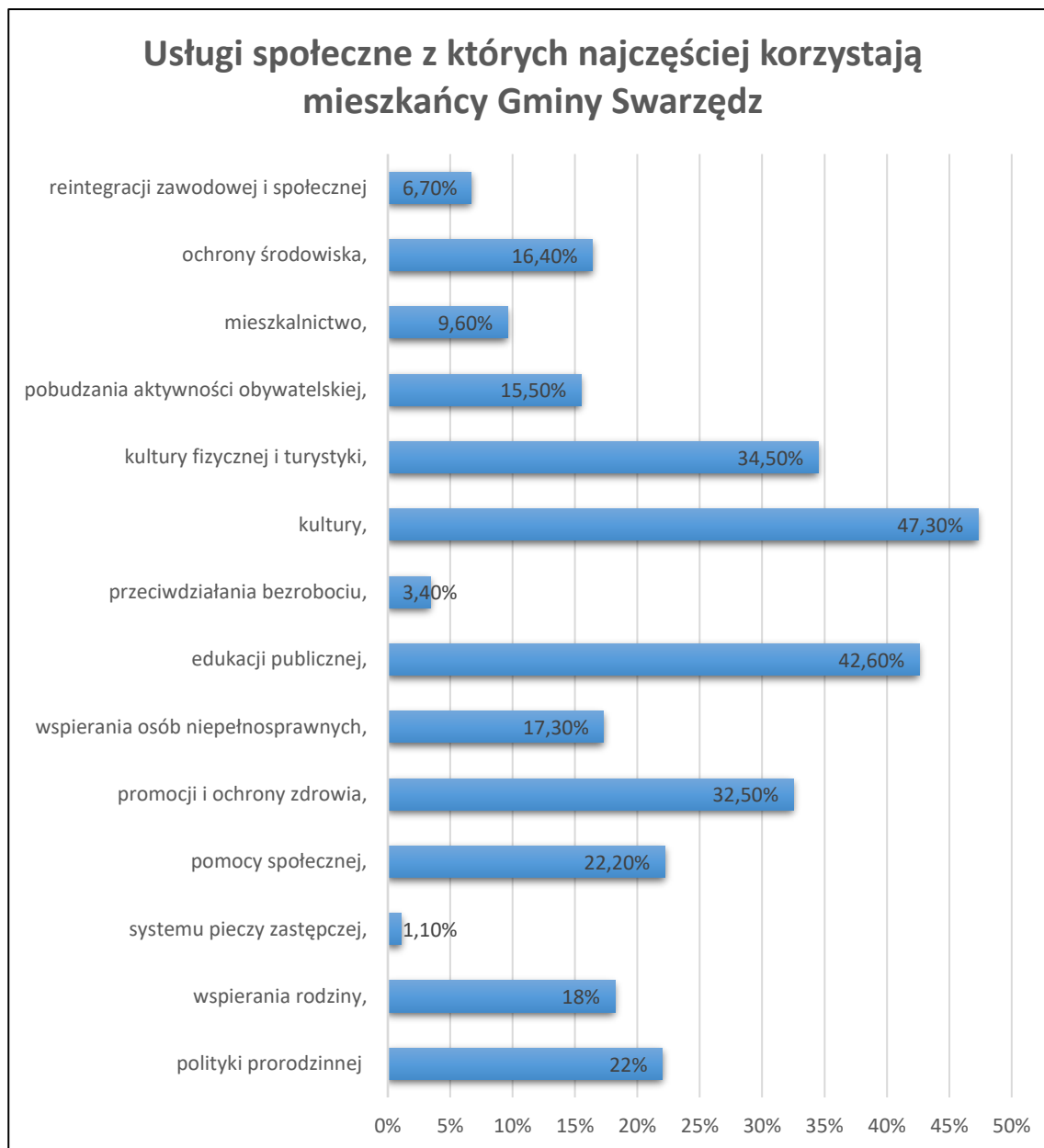
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592.

Wśród mieszkańców Gminy Swarzędz 73,10 % ankietowanych zadeklarowało korzystanie z usług społecznych. 26,9% respondentów uznała, że nie korzysta z oferty w zakresie chociażby kultury, promocji zdrowia, pomocy społecznej czy edukacji publicznej.

Badanie ankietowe pozwoliło na zobrazowanie, z jakich usług społecznych najczęściej korzystają mieszkańcy Gminy Swarzędz. Prezentuje to poniższy wykres.

Wykres nr 6

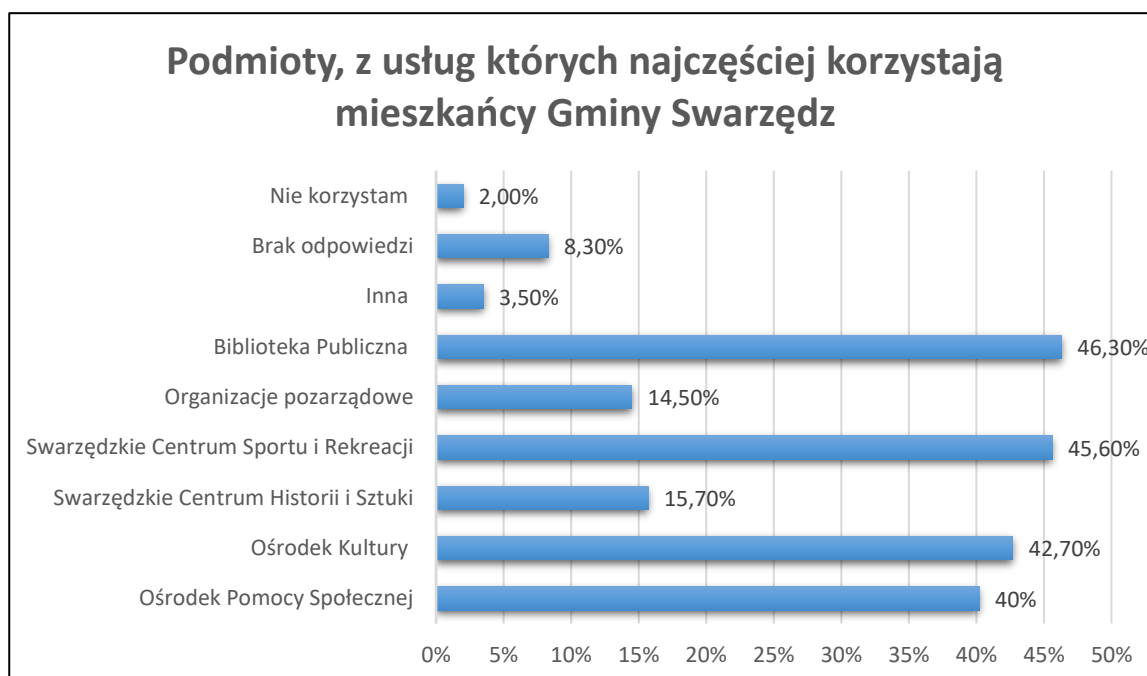
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=446. Odpowiedzi wielokrotne.

Respondenci w największym stopniu korzystają z usług świadczonych w obszarze kultury – 47,3% oraz edukacji publicznej – 42,6% ogólnej liczby wskazań. W dalszej kolejności są to kultura fizyczna i turystyka – 34,5%, promocja i ochrona zdrowia – 32,5%, pomoc społeczna – 22,2%, polityka

prorodzinna – 22%, wspieranie rodziny – 18% oraz wspieranie osób z niepełnosprawnościami – 17,3% ogólnej liczby odpowiedzi. Usługi społeczne, z których, zdaniem ankietowanych mieszkańcy korzystają w mniejszym stopniu odnoszą się do ochrony środowiska 16,4% pobudzania aktywności obywatelskiej – 15,5%, mieszkalnictwa – 9,6%. W najmniejszym stopniu respondenci odnosili się w ankiecie do reintegracji zawodowej i społecznej – 6,7%, przeciwdziałania bezrobociu – 3,4% oraz systemu pieczy zastępczej – 1,1% wskazań.

Do najbardziej rozpoznawalnych przez mieszkańców podmiotów świadczących usługi społeczne na terenie Gminy Swarzędz, na co wskazują zarówno badania ankietowe jak i wywiady grupowe, należy Biblioteka Publiczna w Swarzędzu.

Wykres nr 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592. Odpowiedzi wielokrotne.

Ponad 46,3% ogólnej liczby wskazań dotyczy korzystania z usług świadczonych właśnie przez Bibliotekę Publiczną. 45,6 % wskazań respondentów przypadło Swarzędzkiemu Centrum Sportu i Rekreacji. W dalszej kolejności wskazano na Ośrodek Kultury – 42,7% i Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu – 40%. 15,7% wskazań respondentów odnosiło się do oferty Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki. 14,5% ankietowanych wskazują że korzysta z usług

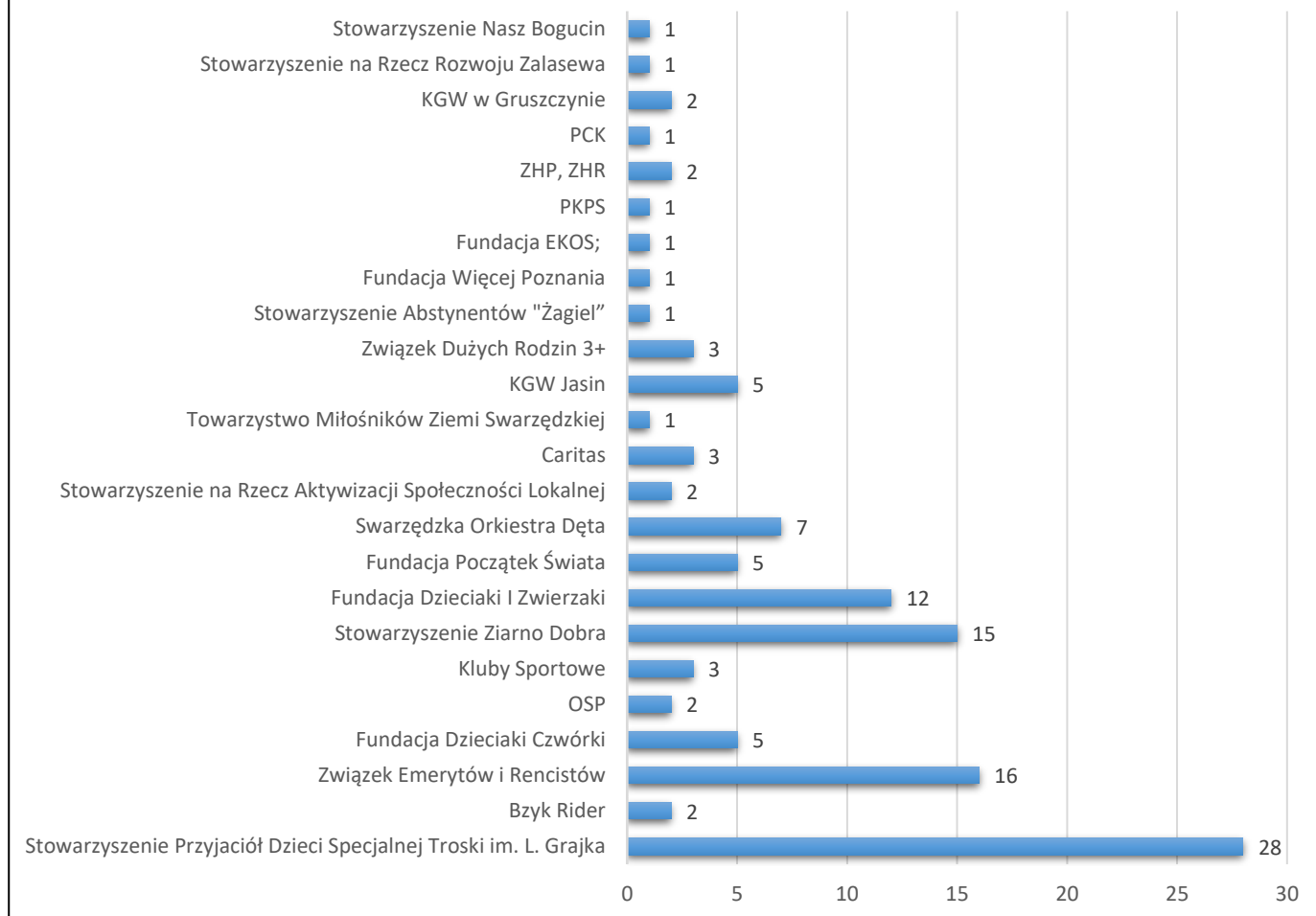
oferowanych przez organizacje pozarządowe.

Wśród podmiotów wskazanych w kategorii „inne”, z których oferty korzystają ankietowani, wymienione zostały Klub Integracji Społecznej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Kino, Lodowisko, Szkoła podstawowa, Skate Park, Klub Młodych Duchem, Klub Seniora Gadu-Gadu oraz Kościół Katolicki.

Aby poznać świadomość mieszkańców na temat działających na terenie Gminy Swarzędz fundacji i stowarzyszeń zadano respondentom pytanie otwarte „Jakie organizacje (stowarzyszenia, fundacje) według Pana/Pani podejmują ciekawe działania na rzecz Mieszkańców Gminy Swarzędz”? 57,77% mieszkańców nie wskazało odpowiedzi na pytanie lub stwierdziło „nie potrafię wskazać”, „nie znam takich”, „nie mam wiedzy”. Wśród odpowiedzi na pytanie pojawiły się także podmioty niebędące organizacjami pozarządowymi: Ośrodek Kultury – 52 wskazania, Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji - 25 wskazań, Biblioteka Publiczna – 19 wskazań, Muzeum Historii w Swarzędzu – 14 wskazań, Sołectwa – 9 wskazań, Środowiskowy Dom Samopomocy – 9 wskazań, Klub Integracji Społecznej – 8 wskazań. Centrum Aktywności Seniora - 3 wskazania czy Urząd Miasta – 2 wskazania. W ankietach mieszkańcy wskazują na 24 organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Swarzędz.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Swarzędz w opinii Mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. Pytanie otwarte.

Najbardziej znaną organizacją według ankietowanych jest Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski im. L. Grajka – 28 wskazań, następnie Związek Emerytów i Rencistów – 16 wskazań oraz Stowarzyszenie Ziarno Dobra – 15 wskazań. W dalszej kolejności pojawiły się takie organizacje jak Fundacja Dzieciaki i Zwierzaki – 12 wskazań, Swarzędzka Orkiestra Dęta – 7 wskazań, Fundacja Początek Świata i Fundacja Dzieciaki Czwórki po 5 wskazań.

Wywiady grupowe potwierdziły, że wśród podmiotów ekonomii społecznej, jako realizatorów usług społecznych, najbardziej popularne są Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski im. Leszka Grajka w Swarzędzu, Fundacja Dzieciaki i Zwierzaki, Fundacja Początek Świata, Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu, Fundacja Edukacji Społecznej "EKOS".

3.2 POTRZEBY I OCZEKIWANIA MIESZKAŃCÓW GMINY SWARZĘDZ W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH

Przeprowadzone badania pozwoliły na zidentyfikowanie nie tylko przykładowych usług społecznych, z których najczęściej korzystają mieszkańcy oraz ich głównych realizatorów, ale również obszarów deficytowych w obecnie realizowanych usługach społecznych w odniesieniu do różnych grup społecznych w Gminie Swarzędz.

Wykres nr 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592. Odpowiedzi wielokrotne.

Ankietowani zwrócili uwagę na potrzebę realizacji w pierwszej kolejności działań wspierających dzieci i młodzież – 59,3% oraz działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami - 56,3%. To zdaniem swarzędzan biorących udział w badaniu dwa priorytetowe kierunki usług społecznych w gminie. Kolejnym, według ankietowanych, kierunkiem są działania na rzecz osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym osób bezdomnych, uzależnionych, doświadczających przemocy, sprawców przemocy oraz osób bezrobotnych – 43,40% oraz podjęcie działań skierowanych do osób starszych ze szczególnym uwzględnieniem osób z demencją 43,20%.

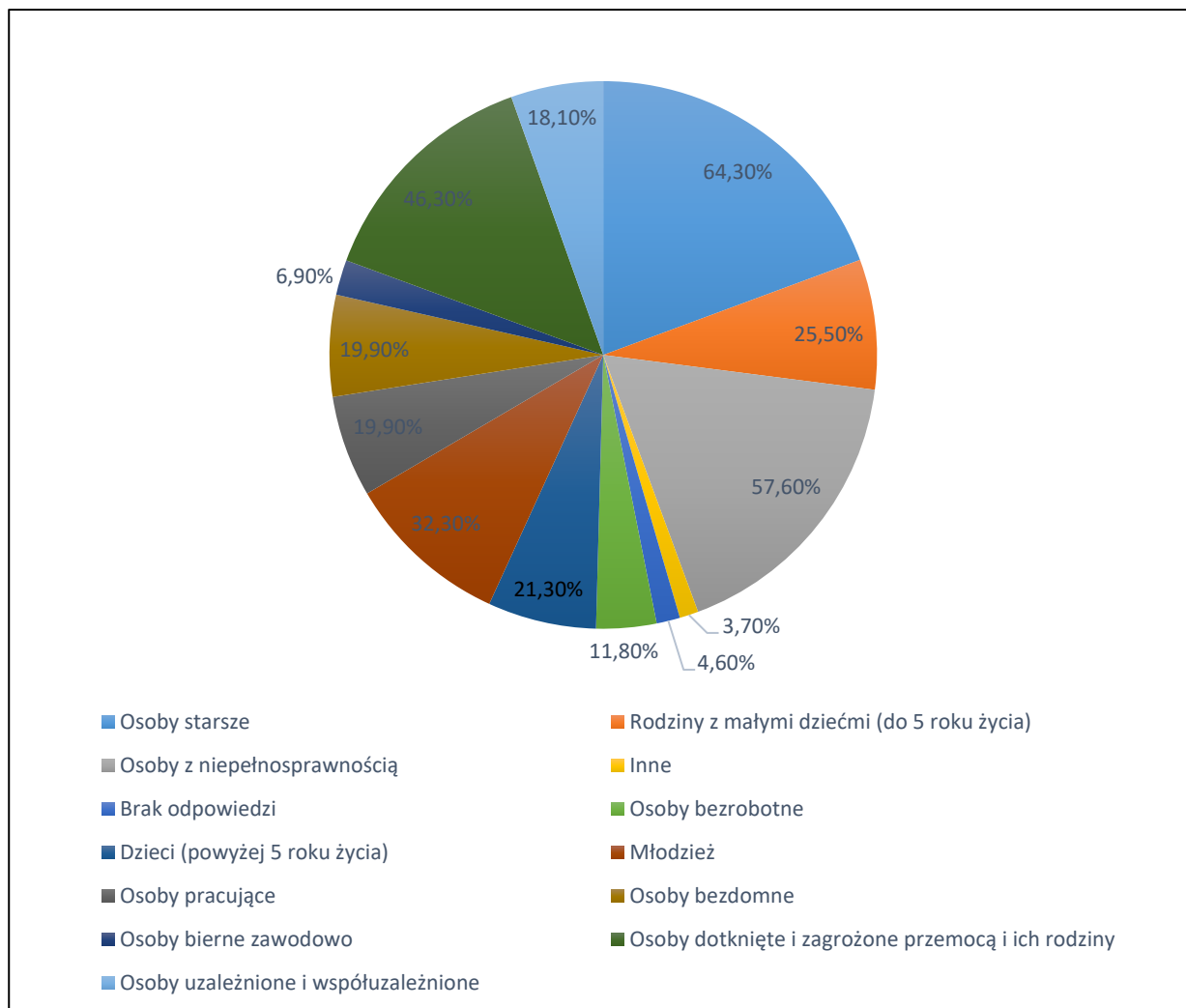
Ważne z punktu widzenia mieszkańców są działania związane z zaangażowaniem mieszkańców. Ankietowani wskazywali na konieczność działań promujących i rozwijających wolontariat w gminie – 32,40% oraz działań nakierowanych na włączanie się w aktywność społeczną (mobilizowanie mieszkańców do działania na terenie wsi i miasta, organizowanie spotkania itp.) - 31,10%. Ważnym także obszarem w zakresie realizacji usług społecznych powinny być działania zmierzające do poprawy dostępności komunikacji publicznej/transportu dla osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych – 31,90%, działania zmierzające do zwiększenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami - 29,10% oraz działania zmierzające do zapewnienia dostępu do całodobowej formy wsparcia dla osób zależnych – 20,80%. Wśród odpowiedzi „inne działania, jakie powinny zostać podjęte na terenie Gminy Swarzędz” mieszkańcy wskazywali:

- Prowadzenie działań z obszaru edukacji w tym edukacji seksualnej,
- Przywrócenie ośrodka zdrowia dla osiedli Czwartków/Kościuszkowców,
- Zwiększenie miejsc pracy dla biernych zawodowo,
- Pomaganie aktywnym zawodowo rodzicom posiadającym min.2 dzieci,
- Działania wspierające osoby pracujące,
- Działania dla osób doświadczających przemocy,
- Zwiększenie oferty kulturalnej, działań biblioteki i oferty turystyczno-rekreacyjnej,
- Wsparcie rodzin osób z chorobą psychiczną,
- Ośrodki wspierające rodziców dzieci z trudnościami,
- Działania dla osób starszych,
- Wsparcie dla osób z problemami psychicznymi,
- Wsparcie działań na rzecz osób bezdomnych,
- Usługi przewozu do specjalistów w Poznaniu,
- Darmowa toaleta publiczna.

Diagnoza wskazała na grupy społeczne, które zdaniem badanych, powinny zostać objęte wsparciem w największym stopniu. Poniżej, w formie wykresów, przedstawiono wyniki badania ankietowego.

Wykres 10. Priorytetowi odbiorcy usług społecznych w Gminie Swarzędz - opinie mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592. Odpowiedzi wielokrotne.

Grupą społeczną z terenu Gminy Swarzędz, do której w pierwszej kolejności powinny być skierowane usługi społeczne, są wg badanych osoby starsze – 64,3% oraz osoby z niepełnosprawnością – 57,6% ogólnej liczby wskazań w ankiecie. 46,3% wskazań odnosiło się do osób dotkniętych zagrożonych przemocą i ich rodzin. Kolejną grupą odbiorców wskazanych przez ankietowanych są osoby w wieku od 0-18 roku życia czyli młodzież – 32,3% badanych wskazało na tę grupę. Dzieci powyżej 5 roku życia – 21,3% oraz rodziny z małymi dziećmi do 5 roku życia -

25,5%. Pozostałymi odbiorcami usług społecznych powinny być także: osoby bezdomne i pracujące – 19,9% osoby uzależnione i współuzależnione – 18,10% osoby bezrobotne – 11,8%; osoby bierne zawodowo – 6,9% odpowiedzi. W kategorii "inne" wskazano na wszystkich mieszkańców, a nawet stwierdzono, że każdy mieszkaniec powinien być traktowany indywidualnie. Ponadto wskazano na takich odbiorców jak osoby opuszczające zakłady karne, samotni/e ojcowie/matki, osoby po wypadku, w trudnej sytuacji losowej, młode osoby pracujące, żyjące w jednoosobowym gospodarstwie domowym – bezdzietni.

Powyższe wyniki znalazły swoje odzwierciedlenie w badaniach fokusowych. Grupy społeczne, które w największym stopniu powinny zostać objęte wsparciem w ramach usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz w najbliższych latach, to zdaniem przedstawicieli kluczowych podmiotów: młodzież, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością, opiekunowie osób z niepełnosprawnościami, a także wszyscy mieszkańcy gminy jako społeczność.

Potrzeby i oczekiwania mieszkańców w opinii badanych

Poniżej zaprezentowano zbiór trudności, potrzeb/oczekiwań w odniesieniu do poszczególnych grup mieszkańców, biorących udział w badaniu, w zestawianiu z ich opiniami nt. Gminy Swarzędz. Jednocześnie są to grupy wskazane w priorytetowych kierunkach działania Centrum Usług Społecznych.

- Młodzież

W opinii młodzieży gmina Swarzędz jest interesująca pod kątem walorów przyrodniczych, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, która pozwala aktywnie spędzać czas mieszkańcom (np. skatepark, pływalnia, boiska, siłownie zewnętrzne, ścieżki rowerowe) czy inicjatyw, które cieszą się popularnością wśród mieszkańców (np. Parkrun Jezioro Swarzędzkie, czy Dni Swarzędza). Docenić należy fakt, że komunikacja miejska dla mieszkańców (dzieci, młodzież ucząca się, os. 65+) jest bezpłatna. Dużą wartością w opinii badanych są sami mieszkańcy gminy; cechuje ich otwartość, życzliwość, są pomocni oraz w większości także tolerancyjni. Dostrzegają też pewne trudności, zarówno w kontekście całej gminy, jak i jej młodych mieszkańców.

Trudności

Wśród trudności, które dotyczą młodych mieszkańców gminy, znalazły się te związane

z **komunikacją** na terenie miasta oraz na terenie pozostałej części gminy - **niewystarczająca częstotliwość kursowania autobusów** między sołectwami a Swarzędzem, opóźnienia w komunikacji w mieście, nieinformowanie mieszkańców o zmianie rozkładu jazdy (ludzie dowiadują się o tym, kiedy autobus przyjedzie o innej niż zwykle godzinie). Badana grupa zwróciła uwagę na niedopasowanie rozkładów jazdy do ich potrzeb (np. młodzież spóźnia się na lekcje w szkole).

Młodzież zwróciła uwagę na **małą liczbę inicjatyw/wydarzeń skierowaną typowo dla osób w ich wieku**. W ofercie lokalnych instytucji publicznych zauważają duże skoncentrowanie na dzieciach i seniorach. Wydarzenia organizowane w gminie, takie jak Dni Swarzędza, nie mają swoich fanów wśród młodzieży; ich zdaniem wtedy jedynie coś się dzieje w mieście, jest okazja do spotkań w większym gronie, ale zapraszani artyści nie trafiają do tej grupy wiekowej.

Według młodzieży zamieszczony na obiektach sportowych **sprzęt wymaga serwisowania**, naprawy, a to dzieje się w ich opinii rzadko, przez co np. siłownie zewnętrzne zużywają się, psują się, na niektórych elementach nie można ćwiczyć.

Wśród trudności wymieniane były także **mała skuteczność docierania do mieszkańców, w tym do młodzieży, z informacjami** promującymi wydarzenia organizowane na terenie gminy. Sama młodzież przyznaje, że sposób dotarcia do ich grupy wiekowej jest związany z aktualnymi trendami (np. obecnie młodzi ludzie korzystają najchętniej z Instagrama, dużo rzadziej z FB).

Młodzież **nie zna lokalnych organizacji pozarządowych** i nie wie, czym się one zajmują.

Potrzeby

Młodzi ludzie uczestniczący w badaniu zwrócili uwagę na potrzebę **bycia słuchanymi i usłyszanymi**. Nikt wcześniej (żadna instytucja) nie pytał ich o potrzeby. Spotkanie diagnozujące było dla wielu z nich bardzo istotne, poczuli się ważni. Samorząd uczniowski daje im niewielkie pole do działania, jest traktowany raczej jak „atrapa”.

Część młodzieży uczestniczącej w badaniu zaznaczyła, że potrzebuje **możliwości aktywnego włączenia się w życie gminy** np. poprzez powołanie i udział w Radzie Młodzieżowej, która podejmowałaby działania na rzecz młodych ludzi zamieszkujących gminę Swarzędz.

Młodzież wskazała także, w jakich **warsztatach/zajęciach/kołach/spotkaniach/wydarzeniach wzięłaby najchętniej udział**. Ważne jest, żeby nie były one prowadzone w ich szkole: amatorska liga koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej, gra w badmintona, koło wolontariackie, koło muzyczne-nauka gry na instrumentach, klub szachowy, klub książki, warsztaty z rysunku, warsztaty krawieckie (były już organizowane w mieście, było jednak dużo chętnych i część się nie zakwalifikowała, część w ogóle o tym nie wiedziała), kółko strzeleckie, biegi (inne niż bieg Szpot Swarzędz), kino pod chmurką, rajdy rowerowe, jak zacząć dorosłe życie - w tym jak wygląda życie studenta, na co zwrócić uwagę podejmując pierwszą pracę, warsztaty z programowania dla młodzieży, umożliwienie wystawiania prac plastycznych oraz fotografii podczas lokalnych wydarzeń, cykl zajęć z zakresu edukacji seksualnej, festiwal talentów-możliwość pokazania się lokalnych młodych artystów - np. przy okazji innych wydarzeń.

Zdaniem badanych przydałoby się **takie miejsce, w którym zebrane byłyby wszystkie informacje np. kalendarz na www gminy**, czy spis wydarzeń umieszczany na mediach społecznościowych etc. Propozycja młodzieży dotyczy harmonogramu wydarzeń organizowanych przez JST jak i przez lokalne organizacje pozarządowe.

Tabela nr 1

Młodzież	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> • Utrudnienia w komunikacji - niewystarczająca częstotliwość kursowania autobusów między sołectwami a Swarzędzem, opóźnienia w komunikacji w mieście, nieinformowanie mieszkańców o zmianie rozkładu jazdy, niedostosowanie rozkładów jazdy do potrzeb związanych z dojazdem do szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bycie słuchanym i usłyszanym w kwestii ich potrzeb. • Dla chętnych możliwości aktywnego włączenia się w życie gminy np. poprzez powołanie i udział w Radzie Młodzieżowej. • Zapewnienie możliwości udziału w warsztatach, zajęciach, kołach, spotkaniach, wydarzeniach organizowanych poza szkołą, zgodnie z proponowanym katalogiem.

<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba inicjatyw/wydarzeń skierowana dla młodych mieszkańców gminy. • Sprzęt na obiektach sportowych nie jest serwisowany/naprawiany. • Trudności z dotarciem do informacji promujących wydarzenia organizowane na terenie gminy; nieodpowiednio dobrane kanały komunikacji. • Oferta kulturalna niedostosowana do potrzeb młodzieży. • Nieznajomość lokalnych organizacji pozarządowych oraz specyfiki ich działalności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Miejsce, w którym zebrane byłyby wszystkie informacje nt. wydarzeń organizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe w gminie np. kalendarz dostępny na stronie internetowej, czy spis wydarzeń umieszczany w mediach społecznościowych etc.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Osoby starsze**

Ogólny poziom życia w gminie Swarzędz został przez osoby starsze uznany za zadawalający. Seniorom w gminie żyje się dobrze, zwłaszcza, jeśli mogą liczyć na wsparcie bliskich. Respondenci wskazywali na darmową i dobrą komunikację miejską, dogodny dostęp do sklepów, sprzyjające środowisko naturalne – wiele terenów zielonych, parków, placów zabaw, ścieżek rowerowych, dostęp do jeziora. Ich zdaniem gospodarka przestrzenna gminy Swarzędz bardzo sprzyja rodzinnym spacerom, rajdom rowerowym organizowanym regularnie przez burmistrza i kluby seniorów, marszom „Nordic Walking”.

Osoby Starsze, zrzeszone wokół podmiotów świadczących usługi na ich rzecz, wysoko oceniły dostęp do wydarzeń kulturalnych m.in. takich jak koncerty, pikniki, „Dni Swarzędza”, „Seniorada”, dożynki, potańcówki, odczyty na sali w Zalasewie ze zorganizowanym transportem dla seniorów, a także bogatą ofertę zajęć organizowanych przez Centrum Aktywności Seniora (CAS), funkcjonujące w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Seniorzy zaakcentowali brak wymaganych składek członkowskich, także wyrazili zadowolenie z możliwości korzystania

z wycieczek, czy uczęszczania na otwarte wykłady. Bardzo pozytywne opinie otrzymał Dzienny Dom Pomocy i jego działalność; zachwyceni tym miejscem, nie potrzebują dodatkowej oferty kulturalno-rozrywkowej. Uważają, że jedynym minusem tego miejsca jest ograniczona liczba miejsc, a zainteresowanych zapewne jest więcej.

Osoby starsze zwróciły uwagę na bogatą ofertę zajęć, które odbywają się w CAS, takich jak np. kółko teatralne, malarskie, nauka języków obcych, trening pamięci, gimnastyka, liczne prelekcje, zajęcia wokalne, z robótek ręcznych, wykonywania makram oraz również zajęcia poza budyniem m.in. takie jak aerobik wodny na pływalni, czy wizyty w przedszkolach w celu czytania książek dzieciom oraz liczne wycieczki.

Wyzwaniem w gminie pozostaje dotarcie do osób starszych, samotnych, które nie są objęte usługami podmiotów świadczących usługi na ich rzecz, które nie brały udziału w diagnozie oraz zaspokojenie ich potrzeb.

Trudności

Zapytani o przeszkody i trudności, odpowiedzieli, że zwykle są zdani na swoich bliskich, którzy wspierają ich w podróżach do lekarza, urzędu czy miasta. **Nie każda osoba starsza ma przy sobie bliską osobę** i wtedy jest zdana na pomoc sąsiadów. Osobom starszym doskwiera **samotność**; brakuje wsparcia dla osób samotnych oraz **całodobowej opieki wytchnieniowej**.

Seniorzy uważają, że służba zdrowia funkcjonuje podobnie jak w innych miastach w Polsce, gdzie standardowo pacjenci borykają się z kolejkami i brakiem terminów do specjalistów na Narodowy Fundusz Zdrowia. Podobna sytuacja jest w gminie Swarzędz; osoby starsze napotykają na **trudność w dostępie do lekarzy rodzinnych i specjalistów** (długie terminy – nawet do roku, kolejki i problemy z umówieniem pilnej wizyty). Seniorzy mają żal, że **zamknięto miejscową przychodnię** (lekarze rodzinni z Czwartaków), bo teraz muszą dojeżdżać w inne miejsce, uważają, że gmina powinna się tym zainteresować.

Jednogłośnie uznali, że bardzo **mało jest miejsc parkingowych**, zwłaszcza w centrum Swarzędza, gdzie znajduje się Centrum Aktywności Seniora przy ul. Piaski. Centrum łączące wszystkie dawne kluby seniorów z gminy, nie dysponuje darmowym parkingiem. Seniorzy przyjeżdżający z dalszych terenów gminy napotykają w pierwszej kolejności trudność w znalezieniu miejsca do zaparkowania.

Z dużym niezadowoleniem spotkało się **zamknięcie lokalnych klubów seniorów** m.in. Stokrotki, Promyk, Seniorita, Pod Kasztanami w czasie pandemii ze względu na nieodpowiednie warunki higieniczno-sanitarne. W związku z tym skomasowano wszystkie kluby w Centrum Aktywności Seniora przy ul. Piaski 4.

Według respondentów, mimo rozpoczętego remontu, obecna siedziba Centrum Aktywności Seniora nie będzie spełniała standardów i potrzeb seniorów. Bowiem **brakuje w nim większej przestrzeni**, kuchni, łazienki. Trwa aktualnie instalowanie windy, które bardzo przedłuża się w czasie. W budynku odbywają się również próby orkiestry po godzinie 16:00, które przechowują swoje liczne trofea w salce, gdzie również seniorzy należący do kółka malarskiego zostawiają swoje materiały i narzędzie plastyczne. W związku z ogólnym dostępem do sali i **braku bezpiecznego miejsca do przechowywania artykułów plastycznych**, wszystko jest na wierzchu i często dochodzi do ich zaginięcia. Seniorzy wymieniali bogatą ofertę zajęć, które odbywają się w Centrum Aktywności Seniora, jednakże przez tak napięty grafik, **brakuje im lokalu, w którym chcieliby spotykać się towarzysko, zrelaksować**. W obecnej sytuacji jest to niemożliwe. Sytuacji nie poprawi fakt, że przedstawicielki CAS wydzielają dla seniorów na dużej sali takie miejsce, w którym mogliby posiedzieć, porozmawiać - pomysł ten nie spotkał się z dużym entuzjazmem.

Brakuje też miejsc do odpoczynku na świeżym powietrzu. Te, które istnieją, są w ich ocenie niebezpieczne (wizyty dzików) lub niedostosowane (zbyt nasłonecznione, mało ławek). Seniorzy woleliby spotkać się **w kawiarniach na ogródkach na rynku, których zdaniem brakuje w Swarzędzu**, czy też w podobnych miejscach, gdzie jest zarówno świeże powietrze jak i tętniące miejskie życie. Wydzielone miejsce na piętrze w budynku Centrum Aktywności Seniora, w którym obecnie jest hałas i kurz spowodowany remontem, daleko odchodzi od oczekiwanych warunków do relaksu.

Samotne seniorki wskazywały na **brak poczucia bezpieczeństwa**, na przykład w wybraniu się samotnie nad jezioro.

Seniorom należącym do Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów również brakuje dawnej siedziby, gdzie mogli się spotkać towarzysko. **Brakuje bardzo świetlicy, które są na wsiach, miejsca spotkań przyciągających osoby w podobnej sytuacji życiowej**. Seniorzy mają obiecaną, do ich dyspozycji salkę nad jeziorem, czym byliby zachwyceni, dlatego bardzo liczą, że pomysł ten dojdzie do skutku.

Uczestnicy wywiadu wskazywali na **bariery architektoniczne** oraz problem **braku toalet w miejscach publicznych**. Jest to kwestia istotna dla nich, ale też dla szerszej grupy społecznej, ponieważ odczuwają duży dyskomfort związany z brakiem ich znalezienia. Problem narasta zwłaszcza podczas tłumnych wydarzeń organizowanych przez gminę.

Badana grupa wskazała na **brak przepływu informacji o wydarzeniach**, które mają miejsce w gminie. Członkowie klubu przyznali, że dostają regularne powiadomienia sms'em o nadchodzących spotkaniach w Centrum Aktywności Seniora, natomiast brakuje im jednak informacji o wydarzeniach i akcjach, które dzieją się na terenie całej gminy, w których mogliby wziąć udział.

Brakuje dobrze opracowanego przekazu informacji dedykowanego dla grupy społecznej seniorów. Zauważalny był też **brak wiedzy na temat organizacji pozarządowych, czy instytucji działających na rzecz seniorów**. Jediną placówką znaną im jest „Dzienny Dom Senior Wigor”.

Centrum Aktywności Seniora niegdyś nawiązało współpracę ze szkołą dla dzieci niesłyszących na Śródcie. Osoby starsze wspólnie z dziećmi miały zajęcia florystyczne, artystyczne, zajęcia sportowe z młodzieżą (gra w piłkarzyki, pin-ponga). Od czasów pandemii **szereg takich inicjatyw został zaprzestany**, nad czym seniorzy ubolewają i czekają na powrót.

Potrzeby

Najczęściej wymienianą potrzebą wśród osób starszych to ta dotycząca **lokalu na potrzeby towarzyskie**. Nie wszyscy seniorzy związani są z Centrum Aktywności Seniora, a grupa członków klubów seniorów liczy ok. 300 osób w gminie, dlatego potrzebują więcej przestrzeni lokalnej, aby móc spotykać się na neutralnym gruncie, niezależnie czy należą oni do Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, czy Centrum Aktywności Seniora. Chcieliby, aby w Swarzędzu były **kawiarenki i salki przyjazne dla wszystkich seniorów**, dostępne w bezpiecznym miejscu.

Ofertę zajęć uważają generalnie za wyczerpującą, ale chętnie skorzystaliby z **nowych form**, np. alpakterapii, czy felino/dogoterapii, przydatne byłoby też **poszerzenie oferty zajęć o nowe formy terapii, rehabilitacji** dla osób z drobnymi kontuzjami, dostępu do zajęć rehabilitacyjnych, prowadzonych przez fizjoterapeutów; niekiedy jedynie prywatnie ich zdaniem można skorzystać z usług specjalisty.

Seniorzy potrzebują **więcej miejsc zielonych sprzyjających wypoczynkowi i spacerom w mieście**. Także przed Dziennym Domem Pomocy chcieliby **więcej ławek i postawienia parasoli**, które uchronią ich przed słońcem. Chętnie korzystaliby także z pewnego rodzaju „skweru seniorów”, gdyby tylko powstał i miał dużo zieleni oraz cienia.

Wśród badanych pojawiły się głosy, że w Gminie Swarzędz ponownie powinna zostać uruchomiona **usługa „Złotej rączki”** dla osób starszych. Ich zdaniem sprawdziłaby się również usługa **„darmowej taksówki”**, która umożliwiłaby potrzebującym dojazd do urzędu, na cmentarz, do lekarza. Przy okazji tego wątku podano przykład z innych miast, w których praktykowane są wizyty specjalistów w domach osób starszych (np. podolog).

Osoby starsze mają potrzebę zmiany systemu zapisów na zajęcia, by zwiększyć szansę udziału w zajęciach na basenie. W ramach Centrum Aktywności Seniora odbywa cykl spotkań aerobiku wodnego na pływalni, liczący cztery grupy basenowe. Zapisy na zajęcia odbywały się w wyznaczonym terminie z góry na cały 10 - miesięczny cykl. W związku z tym osoby, którym nie udało się dodzwonić, tracą możliwość skorzystania z zajęć przez blokujące miejsca osoby zapisane, a nieobecne na zajęciach. Przedstawiciele badanej grupy byłiby bardzo **zainteresowani nauką pływania oraz czasem wolnym - relaksacyjnym na pływalni, korzystając z jacuzzi i hydromasaży.**

Gmina też powinna **popracować nad kanałem informacyjnym** w przekazie istotnych wiadomości seniorom. Osoby starsze nie korzystają często z internetu, ale większość posiada telefony, dlatego ich zdaniem najodpowiedniejszą formą informowania byłyby smsy.

Osoby starsze z Centrum Aktywności Seniora bardzo cenią wolontariusza z Francji mówiącego w języku angielskim, który od niepełnego roku przychodzi do Centrum Aktywności Seniora, wnosi wiele radości, świeżości na zajęciach np. gimnastycznych. Rozmówcy chcieliby, aby **więcej takich ciekawych osób odwiedzało ich na zajęciach.**

Zapytani o osobę, do której zwracają się z problemami, wskazują rodzinę oraz psychologa. Nie mają zbyt dużego zaufania do pracowników urzędu, ponieważ boją się kolejek i straconego czasu. Uważają, że dobrym pomysłem byłby **koordynator, do którego można się zgłosić z każdą sprawą**, a on pomoże w jej rozwiązaniu.

Osoby starsze wykazują potrzebę **stworzenia Centrum Informacji** – miejsca, do którego osoby starsze, ale też pozostali mieszkańcy mogliby zadzwonić i uzyskać rzetelną informację co się dzieje

w gminie dla poszczególnych grup, jakie wsparcie oferują poszczególne jednostki gminy oraz organizacje pozarządowe, do kogo można się udać w ważnych sprawach, gdzie można znaleźć psychologa dziecięcego lub kto udziela bezpłatnych porad prawnych itp.

Osoby starsze wyraziły **chęć zaangażowania się we wsparcie innych** osób w swojej grupie wiekowej, osób z niepełnosprawnościami, dzieci (np. nauka młodszych dzieci, spędzanie z nimi czasu np. grając w planszówki). Potrzebują jednak odpowiedniego przygotowania praktycznego w tym zakresie. Ich zdaniem zauważalna jest **potrzeba koordynowania wolontariatu w gminie** przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Ich zdaniem powinno powstać jedno miejsce informacji nt. wolontariatu, w którym z jednej strony można będzie znaleźć potrzeby (np. kto szuka wolontariusza, w jakim zakresie niezbędna jest pomoc), ale też oferty wolontariatu (np. oferując dwa razy w tygodniu możliwość zrobienia zakupów osobie starszej). Takie miejsce powinno zawierać odpowiednie informacje, ułatwiające kontakt. Seniorzy widzą potrzebę zaangażowania koordynatora - osoby, która umiejętnie będzie łączyć wolontariuszy z potrzebującymi, zapewni obu stronom poczucie bezpieczeństwa i wiarygodności. W ramach wolontariatu na rzecz seniorów mogłyby być świadczone usługi krawieckie na ich rzecz.

Dużą uwagę seniorzy przywiązywali do **wolontariatu międzypokoleniowego**, polegającego na wymianie czasu/kompetencji. np. usługi czyszczenia twardego dysku w komputerze w zamian za przekopanie ogródka. W trakcie rozmów zauważono, że osoby starsze nie mają potrzeby integracji z młodzieżą, bo czują, że sama młodzież nie jest tym zainteresowana.

Działaniom związanym z wolontariatem towarzyszyć powinno **zwiększanie świadomości i edukacja w tym zakresie**, w tym w wymiarze praktycznym jak np. nabycie przez wolontariuszy konkretnych umiejętności.

Ponadto zwrócono uwagę na kwestie związane z potrzebą szkoleń dla liderów lokalnych – **jak angażować społeczność lokalną do działania**, dać narzędzia pracy, autoprezentacji, przekazać wiedzę, skąd pozyskiwać środki.

Seniorzy zwrócili uwagę na **potrzebę edukacji ekologicznej** wśród mieszkańców gminy.

Tabela nr 2

Osoby starsze	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> • Brak wsparcia dla osób samotnych. • Brakuje całodobowej opieki wychowawczej. • Trudność w dostępie do lekarzy rodzinnych i specjalistów; zamykane miejscowe przychodnie. • Mała liczba miejsc parkingowych w centrum Swarzędza, w tym przy Centrum Aktywności Seniora. • Zamknięcie lokalnych Klubów Seniora. • Niedostosowanie Centrum Aktywności Seniora do potrzeb osób starszych (odpowiednio duża przestrzeń, spokój itp.). • Brakuje odpowiednich miejsc do odpoczynku na świeżym powietrzu, pod kątem towarzyskim, i poczucia bezpieczeństwa. • Bariery architektoniczne. • Brak toalet w miejscach publicznych. • Brak przepływu informacji o wydarzeniach, które mają miejsce w gminie drogą SMSową. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie osobom starszym miejsc do spotkań towarzyskich, takich jak salki, kawiarenki. • Poszerzenie oferty zajęć o nowe formy terapii i rehabilitacji. • Zapewnienie większej liczby miejsc zielonych sprzyjających wypoczynkowi i spacerom w mieście (więcej ławek, parasole ochronne). • Ponowne uruchomienie usług „darmowej taksówki” i „Złotej rączki”. • Poszerzenie zajęć na pływalni o pływanie oraz czas wolny na basenie, a także zaprzestania praktykowania odgórnej formy zapisu na w/w zajęcia na bardziej dostępną oraz utworzenie nowych form usług rehabilitacyjnych. • Uwzględnienie w przekazach informacyjnych sms – jako narzędzia skutecznego w kontaktach z osobami starszymi. • Zapewnienie kontaktu z ciekawymi osobowościami, wolontariuszami

<ul style="list-style-type: none"> • Brak wiedzy na temat organizacji pozarządowych, czy instytucji działających na rzecz seniorów w gminie. 	<p>podczas zajęć organizowanych dla osób starszych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie koordynatora – osoby, do której można się zgłosić z każdą sprawą i która pomoże osobom starszym w ich rozwiązaniu. • Stworzenie Centrum Informacji dla mieszkańców Gminy Swarzędz, miejsca w którym można będzie uzyskać podstawową pomoc, uzyskać wiedzę nt. dostępu do specjalistów, zapoznać się z kalendarium wydarzeń w gminie lub ofertą zajęć dla poszczególnych grup wiekowych. • Rozwój działań na rzecz wolontariatu w gminie, w tym zapewnienie osoby koordynującej te działania, a osobom starszym możliwości angażowania się w pomoc na rzecz innych, np. w ramach wolontariatu senioralnego, międzypokoleniowego. Działaniom w obszarze wiedzy powinna towarzyszyć edukacja i zwiększanie świadomości.
---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Osoby z niepełnosprawnościami**

Osoby z niepełnosprawnościami (OzN), biorące aktywny udział w badaniu wykazały ogólne zadowolenie ze swojego miejsca zamieszkania. Uczestnicy podkreślali "ładne tereny", czystość w mieście, w większości dobre warunki komunikacyjne (wspomniano o ewentualnej możliwości przedłużenia linii tramwajowej z Poznania – Miłostowa do Swarzędza), imprezy organizowane dla

mieszkańców, w tym koncerty znanych osób, jedzenie, np. Dni Swarzędza, imprezy w Zalasewie, dożynki, w których rzadko, ale w miarę dobrego samopoczucia, sami uczestniczą.

Zwrócono uwagę na to, że w gminie są mieszkania chronione dla osób z niepełnosprawnościami.

Największe zadowolenie wykazano z samego faktu przebywania w Środowiskowym Domu Samopomocy (ŚDS) i możliwości kontaktu z panią Dominiką, Magdą, Basią Klaudią (pracownicami, opiekunkami grupy).

Rozmowy z opiekunami/rodzinami OzN wykazały, że podopieczni ŚDS są bardzo z nim związani; znajomość pracowników ŚDS daje im poczucie bezpieczeństwa, dlatego chętnie uczestniczą we wszystkich wydarzeniach (wycieczki, koncerty, pikniki itp.). Dla podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy dni w ośrodku są intensywne, więc resztę dnia spędzają w zaciszu domowym, unikając miejsc publicznych, czy brania udziału w wydarzeniach organizowanych przez Burmistrza/ inne podmioty ze względu na strach przed tłumem, hałasem. Weekendy spędzają w domu, niewiele więc wiedzą, co dzieje się w gminie w przestrzeni miejskiego życia publicznego.

Trudności

Uczestnicy spotkania wskazali na trudności w **dostępie do informacji o wydarzeniach organizowanych dla mieszkańców**, z których korzystać mogą również osoby z niepełnosprawnością. Ich zdaniem, informacje powinny być zamieszczane np. na tablicach ogłoszeń lub powinny być przekazywane w kościele (co zapewni szybki dostęp do informacji seniorom/osobom z niepełnosprawnościami, zanim impreza się odbędzie, wykupione zostaną bilety).

Badani zwracali uwagę na **braki w komunikacji** np. dojazd do ŚDS byłby niemożliwy, gdyby nie specjalny autobus. Ograniczeniem też jest koszt dojazdu (nie wszędzie możliwy jest dojazd z kartą aglomeracyjną), **brakuje bezpłatnych dojazdów**. Osoby z niepełnosprawnością nie są w stanie niekiedy dotrzeć do lekarza, utrudnieniem są np. wielokrotne przesadki.

Podczas wywiadu zwrócono uwagę na **barierę finansową**, która utrudnia udział w lubianych przez uczestników wycieczkach, wyjazdach, ale też w koncertach, na które koszt biletów jest zbyt wysoki, w aktywności sportowej.

W dyskusji zwrócono także uwagę na **niewystarczającą liczbę ławek lub ich brak**, tak jak np. na

ulicy Kórnickiej w Zalasewie, które stanowią ułatwienie dla osób starszych np. w drodze do sklepu czy z powrotem (seniorzy odpoczywają na schodach). Niektóre ławki w przestrzeni publicznej (na rynku) nie mają też oparcia, a przystanki zadaszenia. **Za mało jest toalet** – jedyna toaleta publiczna znajduje się w Ratuszu. W Zalasewie jest tylko jeden market, sklep mięsny, Żabka, przy tak dużej liczbie mieszkańców; są też drogie (zaproponowano np. wybudowanie Biedronki).

Potrzeby

Zdaniem badanych osób z niepełnosprawnościami **informacje o wydarzeniach dla mieszkańców w gminie powinny być bardziej dostępne**, np. zamieszczane na tablicach ogłoszeń lub przekazywane w kościele. Rozwiązaniem też jest gazetka, udostępniana w Ratuszu, rozdawana w sklepach (opcją jest również możliwość dostarczenie jej przez listonosza do domu). Wsparciem w zakresie komunikacji byłby dla osób z niepełnosprawnościami powrót dużego projektu „Darmowa taksówka” polegającym na bezpłatnym transporcie dla OzN lub tak jak w innych miejscowościach organizacja busa, który zabiera 3 osoby w jedno konkretne miejsce, np. do lekarza, co pozwala ograniczać wydatki lub Elektroniczna Karta Aglomeracyjna ze 100% zniżką dla OzN w Swarzędzu, podobnie jak w Poznaniu.

Uczestnicy wskazywali również na **potrzebę spotkań, integracji** z osobami w podobnej sytuacji z innych placówek/ośrodków/Środowiskowego Domu Samopomocy oraz na kontynuację spotkań z rodzinami (integracja, psychoedukacja), ze społecznością lokalną.

Potrzebne są **spotkania integracyjne z innymi ludźmi**; aby ŚDS odwiedzały osoby z zewnątrz.

Osoby z niepełnosprawnościami są otwarte na **korzystanie z nowych form rehabilitacji**, innych niż dotychczas i na **udział w warsztatach poświęconych zdrowiu** (w tym, jak radzić sobie z depresją, ćwiczenia usprawniające/fizyczne, spotkania i praktyczne warsztatach z dietetykiem, diabetologiem, kardiologiem, ginekologiem (przy zaangażowaniu studentów np. w formie Uniwersytetu III wieku), **wydarzeniach zapewniających im możliwość spędzania czasu** jak np. kursy językowe (np. włoski, niemiecki), warsztaty plastyczne/malarskie w plenerze zorganizowane przez studentów, warsztaty kulinarne, spotkania ze strażakami/przedstawicielami straży miejskiej (np. w temacie „Jak nie dać się oszukać?” itp.), **korzystanie z kina plenerowego**. Takie wspólne spotkania, warsztaty mają też, w opinii badanych wymiar integracyjny.

Uczestnicy kilkakrotnie zwrócili uwagę na **chęć spędzania wolnego czasu z dziećmi**,

w szczególności – przedszkolakami. Wśród propozycji pojawiły się, np. warsztaty plastyczne i wspólne przygotowanie kartek świątecznych, przedstawienie teatralne.

Tabela nr 3

Osoby z niepełnosprawnościami	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> • Trudności w dostępie do informacji o wydarzeniach organizowanych dla mieszkańców. • Braki w komunikacji, w tym utrudnione dojazdy do lekarzy, specjalistów z powodu licznych przesiadek. • Brak bezpłatnych dojazdów. • Bariera finansowa, utrudniająca udział w wycieczkach, koncertach, aktywności sportowej. • Bariery architektoniczne, niewystarczająca liczba toalet w mieście. • Niewystarczająca liczba ławek lub ich całkowity brak. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności do informacji o wydarzeniach dla mieszkańców w gminie, z uwzględnieniem tablic informacyjnych, gazet lokalnych, jako narzędzi ułatwiających dotarcie do osób z niepełnosprawnościami. • Zapewnienie możliwości spotkań/integracji z osobami z innych placówek, ośrodków oraz kontynuacja spotkań z rodzinami/społecznością lokalną. • Zapewnienie możliwości spotkań z innymi ludźmi, osobami spoza środowiska ŚDS. • Zapewnienie możliwości korzystania z nowych form rehabilitacji. • Zapewnienie różnorodnych możliwości i form spędzania wolnego czasu, edukacji, jak warsztaty, spotkania, kursy, kino plenerowe itp. zgodnie z zaproponowanym katalogiem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Opiekunowie osób z niepełnosprawnością (OzN)**

Wśród osób, biorących udział w wywiadzie grupowym byli zarówno rodzice/opiekunowie, osób

z niepełnosprawnościami, którzy otrzymują wsparcie (np. są uczestnikami Warsztatów Terapii Zajęciowej) jak i ci, których nie są zaopiekowani przez tę i podobne placówki.

Rodzice/opiekunowie osób z niepełnosprawnościami rzadko (lub wcale) biorą udział w życiu społecznym gminy.

Bierni zawodowo czy będący na emeryturze, rencie rodzice/opiekunowie OzN, gdy ich dorosłe dzieci są w ŚDS, mają czas wolny na organizację ich spraw codziennych, więc nie czują przeciążenia. Odczuwają też wsparcie ze strony innych członków rodziny, którzy pomagają w opiece nad OzN. Ci rodzice/opiekunowie osób z niepełnosprawnościami są blisko związani z Środowiskowym Domem Samopomocy. Jest to ich drugi dom, zarówno jako bezpieczna przystań, przyjazne środowisko, jak i punkt informacyjny. Z ich relacji ŚDS działa wspaniale, bez zarzutów. Większość rodziców/opiekunów OzN przyznało, że dowiedzieli się o istnieniu ŚDS przypadkowo (ze szpitala w Poznaniu).

Zdaniem badanych, w przeciwieństwie do poprzedniego miejsca pobytu OzN, w ŚDS w Swarzędzu Panie potrafią dotrzeć do swoich podopiecznych, czym rodzice/opiekunowie są zachwyceni. Deklarują, że niejednokrotnie pracownicy lepiej od nich radzą sobie w trudnych sytuacjach. Doceniają też prężnie działający Ośrodek Pomocy Społecznej. Pracownicy socjalni przychodzący na wywiad środowiskowy wykazują zainteresowanie ich życiem, formami pomocy, z której korzystają i dostosowują się godzinami do wizyt.

Wiele usług funkcjonuje już w gminie, o których rodzice/opiekunowie OzN nie zdawali sobie sprawy, a zostali poinformowani przez pracowników ŚDS, na których bardzo polegają. Wiedzą, że jeżeli są usługi, miejsca, adresowane dla rodziców OzN to Panie pracujące w ŚDS dołożą starań, aby z nich skorzystali. Przykładem tego była informacja o możliwości dodatkowego wsparcia u psychologa na NFZ, o czym opiekunowie nie wiedzieli. Ich dzieci zaczęły korzystać, z czego są bardzo zadowoleni.

Rodzice/opiekunowie, gdy potrzebują od czasu do czasu wsparcia psychologicznego, korzystają bez problemu z psychologa Ośrodka Pomocy Społecznej, a także z rozmów z psycholożką ŚDS, która potrafi im przywrócić skutecznie siły i nadzieję.

Trudności

Za wskazaną główną trudność został uznany **ograniczony lub niepełny przekaz informacji**. Dla

rodziców/opiekunów OzN główny źródłem informacyjnym jest ŚDS, który nie jest jednak dostępny dla wszystkich osób opiekujących się OzN. Informacje umieszczane w internecie nie przekonują ich ze względu na to, że są osobami starszymi i nie korzystają na co dzień z mediów społecznościowych.

Codziennym miejscem odwiedzin są supermarkety, takie jak Biedronka, Lidl. Uważają, że tam powinny być wywieszane plakaty, informacje o wydarzeniach/akcjach takich jak darmowe badania mammografii, czy też koncerty rodzinne, aby trafiły do szerszej grupy odbiorców. Wiedzą, że tego typu informacje jak dot. badań często wywieszane są w gablotach w urzędach, gdzie na co dzień opiekunowie nie przebywają i ta informacja do nich nie trafia.

Nie wiedzą, jakie organizacje pozarządowe działają na rzecz OzN, np. z niepełnosprawnością tylko ruchową, na ich terenie zamieszkania. Nie docierają do nich też takie informacje, nie widzą w mieście też żadnych ich działań, ogłoszeń. Jedyną organizację, jaką kojarzą jest Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski im. L. Grajka. Rodzice, opiekunowie OzN uznali, że informacje dotyczące działań organizacji pozarządowych powinny trafiać do Środowiskowego Domu Samopomocy poprzez plakaty jak i wizyty liderów tych organizacji w ośrodku.

Rodzice/opiekunowie OzN odczuwają **większe zainteresowanie gminy działaniami na rzecz wsparcia sportu i zwierząt, niż ich samych**. Przeglądając informator Swarzędza i widząc jak plasują się wydatki budżetu, czują, że są pomijani.

Osoby, których dzieci nie są uczestnikami Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) czy Środowiskowego Domu Samopomocy, zwróciły uwagę na to, że w gminie **brakuje lekarzy specjalistów**, a przychodnie są zamykane, umówienie się na wizytę w inne miejsce jest bardzo trudne, większość usług mieszkańcy muszą realizować w Poznaniu. W szczególności wskazano na brak neurologów, **psychiatrów i psychologów, którzy mogliby wspierać osoby z niepełnosprawnością**.

Badani dostrzegają też trudność związaną z edukacją dzieci z niepełnosprawnościami. W Gminie Swarzędz **nie ma bowiem szkoły specjalnej** przeznaczonej dla dzieci z niepełnosprawnościami, co zmusza ich rodziców/opiekunów do codziennych dojazdów do Poznania. Jest szkoła z oddziałami specjalnymi, integracyjnymi, jednak zdaniem badanych ich dzieci są tam marginalizowane, wsparcie nie jest zapewnione na odpowiednim poziomie. Dowozy dzieci do szkół w Poznaniu nie są

opłacalne dla gminy.

Rodzice/opiekunowie zwrócili uwagę na **bariery architektoniczne**, które od dłuższego czasu nie pozwalają na swobodne poruszanie się opiekunów z osobami z niepełnosprawnością po mieście (w tym wysokie krawężniki, nie w pełni dostosowany dworzec kolejowy), nad jeziorem itp.

Przytoczony został przykład schodów prowadzących nad jezioro, które miały zostać wyremontowane w ramach budżetu obywatelskiego, na który głosowali mieszkańcy. Projekt niestety nie uwzględnił zjazdu do wózków. Zwiększający się wiek opiekunów i osób z niepełnosprawnością, jest dodatkowym utrudnieniem w poruszaniu się z wózkiem.

Potrzeby

Rodzice/opiekunowie deklarują, że **chętnie skorzystaliby z wycieczek dwu-trzy dniowych z podopiecznym, organizowanych przez Gminę Swarzędz**. Nie jeżdżą na wspólne wakacje, a chętnie skorzystaliby, gdyby była zorganizowana w racjonalnej cenie. Sądzą, że ich podopiecznym nie przeszkadzałoby gdyby były to wycieczki otwarte, z uwagi na obecność rodziców, którzy zapewnią im poczucie bezpieczeństwa. ŚDS również organizuje wspólne rodzinne wyjazdy, jednak są to wycieczki jednodniowe, im natomiast brakuje dłuższych wczasów.

Rodzice/opiekunowie OzN chcieliby, aby wróciły dawne **usługi darmowej taksówki**, oferowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej, dzięki którym możliwy był dowóz OzN pod wyznaczony adres np. do specjalisty. Dawniej ta usługa funkcjonowała i bardzo się sprawdzała, zarówno jako dobry trening w nauce samodzielności dla OzN jak i pomoc dla rodziców/opiekunów OzN, dlatego bardzo im zależy na przywróceniu tej usługi.

Pojawił się pomysł **wdrożenia stałych dyżurów oraz konsultacji w godzinach porannych i popołudniowych** dla pracujących opiekunów OzN, w których mogliby zasięgnąć informacji oraz porady. **Potrzebna byłaby osoba, dobrze przeszkolona i poinformowana w zakresie pomocy socjalnej** dedykowanej dla OzN, czy aktualnego programu wydarzeń organizacji pozarządowych udzielających się dla OzN, itp.

OzN korzystają z usług psychiatrii w Poznaniu, z których nie są w pełni zadowoleni rodzice/opiekunowie (brak poprawy funkcjonowania OzN). Ich zdaniem gmina mogłaby **polepszyć dostęp do wsparcia psychiatrycznego i psychologicznego** na terenie gminy oraz równolegle popracować nad dotarciem informacji do potencjalnych interesariuszy.

W dalszym ciągu jest **potrzeba funkcjonowania grupy wsparcia dla rodziców/opiekunów osób z niepełnosprawnością**, jednakże przeprowadzona ze specjalistą z doświadczeniem i przygotowaniem, co pokazały wcześniejsze doświadczenia grupy badanych związanych z ŚDS. U rodziców/opiekunów OzN powracającym problemem jest lęk przed śmiercią, który często nawarstwia się, a powinien być regularnie przepracowywany. Mają potrzebę uczestnictwa w **cyklu wsparcia dla rodziców/opiekunów OzN**. Spotkania odbywać się powinny w czasie, gdy OzN przebywają w Środowiskowym Domu Samopomocy, jak i po południu dla opiekunów aktywnych zawodowych. Potrzebę przynależności do grup wsparcia mają również opiekunowie/rodzice, których dzieci nie uczęszczają do ŚDS/WTZ. Z jednej strony była to wartość dla rodziców dorosłych osób z niepełnosprawnościami, dla których byłaby to możliwość wyjścia z domu, z drugiej zaś dla młodych osób, które dopiero znalazły się w takiej sytuacji i nie wiedzą, gdzie szukać wsparcia, informacji. Ci Starsi, chętnie dzieliliby się swoją wiedzą i doświadczeniem.

Wyzwaniem, z którym mierzą się rodzice/opiekunowie (niekorzystający ze wsparcia ŚDS/ WTZ) jest konieczność zajmowania się osobami z niepełnosprawnościami bez przerwy. **Zapewnienie rodzinom opieki wytchnieniowej** świadczonej w ciągu tygodnia w ich domach, pozwoliłoby opiekunom/rodzinom skupić się choć trochę na sobie. Mieliby oni wówczas szansę, co również zostało wskazane jako potrzeba, uczestniczyć w ww. spotkaniach w ramach grupy wsparcia.

Istotne dla opiekunów/rodziców osób z niepełnosprawnościami byłoby uzyskanie dla siebie **wsparcia psychologicznego**. Co równie istotne, poruszono wątek **wsparcia dla rodzeństwa osób z niepełnosprawnościami** zarówno w kontekście psychologicznym, ale też praktycznej wiedzy w zakresie opieki nad OzN. Ci bowiem docelowo przejmą opiekę na osobami ze szczególnymi potrzebami i przygotowanie w tym kierunku byłoby bardzo pomocne.

To, czego doświadczają opiekunowie/rodzice osób z niepełnosprawnościami, z uwagi na postępujący wiek, to obawy o przyszłość - co stanie się z dziećmi po ich śmierci. Tu istotną kwestią jest możliwie najlepsze usamodzielnianie osób z niepełnosprawnościami. Zdaniem badanych w gminie powinny zostać także zabezpieczone w centrum miasta (z dostępem do infrastruktury) **mieszkania chronione całodobowe typu wytchnieniowego**, mieszkania wspomagane, w którym 24h zapewniona byłaby opieka specjalistów nad daną osobą z niepełnosprawnością. Takich wyspecjalizowanych miejsc powinno być kilka, powinny być stosunkowo niewielkie i dostosowane do różnych potrzeb osób na wózku, z zespołem Downa, czy autystów.

Badani zauważają potrzebę **tworzenia miejsc pracy dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami**. Wiele osób, z niepełnosprawnością ruchową i intelektualną, odpowiednio przyuczona byłoby zdolna i chętna podjąć pracę. Jest to jednak kwestia zapewnienia miejsc w Zakładach Aktywności Zawodowej. Rodzice/opiekunowie mają nadzieję na powstanie takiego miejsca, na kształt tworzonego właśnie ZAZ przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych lub np. spółdzielni socjalnej. Zdaniem respondentów gmina, która poczyniła tyle inwestycji, ma zarówno duży potencjał jak i podmioty, które mogłyby podjąć się tego zadania.

Badani zwrócili uwagę na konieczność edukowania, zwiększania świadomości nt. niepełnosprawności wśród młodzieży, integracji mieszkańców z osobami z niepełnosprawnościami, eliminując takie zachowania jak wyśmiewanie ich i obrażanie.

Tabela nr 4

Opiekunowie osób z niepełnosprawnościami	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> Ograniczony lub niepełny przekaz informacji dotyczących wydarzeń w gminie. Brak wiedzy na temat organizacji pozarządowych, czy instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Poczucie mniejszego zainteresowania władz ich sytuacją/problemami, aniżeli innymi grupami społecznymi w Gminie Swarzędz. Brakuje lekarzy specjalistów świadczących wsparcie na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, w szczególności dotyczy to psychologów, neurologów, psychiatrów. 	<ul style="list-style-type: none"> Możliwość skorzystania z wycieczek dwu-trzydniowych przez całą rodzinę osoby z niepełnosprawnościami, zorganizowanych przez Gminę Swarzędz. Zwiększenie dostępności do informacji o wydarzeniach dla mieszkańców w gminie (np. akcje darmowych badań, koncertów), z uwzględnieniem plakatów w miejscach typu dyskonty spożywcze, jako narzędzia ułatwiającego dotarcie do ich grupy społecznej. Wdrożenia stałych dyżurów oraz konsultacji w godzinach porannych i popołudniowych dla pracujących

• Brak rozwiniętego systemu edukacji osób z niepełnosprawnościami w gminie; brakuje szkoły specjalnej. • Bariery architektoniczne (wysokie krawężniki, brak podjazdów do wózków itp.)	opiekunów OzN w temacie pomocy społecznej czy działalności organizacji pozarządowych na rzecz OzN. • Zapewnienie usługi „darmowej taksówki” dla osób z niepełnosprawnością. • Zapewnienie możliwości funkcjonowania grupy wsparcia dla rodziców/opiekunów osób z niepełnosprawnością. • Zwiększenie w gminie dostępu do wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego zarówno dla osób z niepełnosprawnościami, ale także ich rodziców, opiekunów rodzeństwa. • Zapewnienie wsparcia psychologicznego i edukacji w zakresie opieki nad osobą zależną rodzeństwu osób z niepełnosprawnościami. • Zapewnienie opieki wytchnieniowej. • Zapewnienie mieszkań chronionych/wspomaganych. • Tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami. • Edukacja i zwiększanie świadomości nt. niepełnosprawności, integracja mieszkańców z osobami z niepełnosprawnościami.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Organizacje pozarządowe**

W spotkaniu z przedstawicielami fundacji i stowarzyszeń udział wzięły 3 organizacje na 102 zarejestrowane w gminnej bazie organizacji pozarządowych, dostępnej na stronie www urzędu. Rozmowa przyniosła ogląd na potrzeby nie tylko samych NGO, ale także gminy i jej mieszkańców.

Organizacje pozarządowe w gminie Swarzędz działają w obszarze niepełnosprawności, sportu, aktywizacji mieszkańców/społeczności lokalnej; aktywnie działających (pozyskują środki na działania, są widoczni w przestrzeni publicznej) jest w gminie ok. 20. Organizacje obecne na spotkaniu pozyskują środki w ramach działalności odpłatnej, nieodpłatnej - realizują projekty dofinansowane ze środków publicznych (konkursy, zapytania ofertowe), fundacji kapitałowych (np. PZU), pozyskują środki od prywatnych przedsiębiorców (okazjonalnie), zatrudniają na stałe pracowników.

NGO podkreślają pozytywną współpracę z Urzędem Miasta i Gminy Swarzędz (UMiG), w tym jeśli chodzi o współpracę pozafinansową. Uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na to, że większe dotacje, co roku, z gminy otrzymują zazwyczaj te same organizacje, działające głównie w obszarze sportu i organizacja działająca w obszarze niepełnosprawności (WTZ). Badani zauważyli, że współpraca niefinansowa polega głównie na działaniach promocyjnych, wspierających np. rekrutację do projektów. Uczestnicy spotkania w większym stopniu, aniżeli z UMiG, podkreślali współpracę z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Swarzędzu, w którym otrzymują bieżące wsparcie, uzyskują sprawne odpowiedzi na pytania itp. Osoby na spotkaniu kojarzyły, ale nie znały z imienia i nazwiska osoby, która w Urzędzie Miasta i Gminy Swarzędz odpowiada za współpracę z organizacjami pozarządowymi; poddały też w wątpliwość, na ile w przeciwieństwie do OPS, Urząd zna działalność organizacji pozarządowych w gminie Program współpracy z organizacjami pozarządowymi konsultowany jest poprzez stronę internetową, nie odbywają się spotkania z przedstawicielami III sektora. Niedoinformowanie, niewiedza nt. aktualnych przepisów dotyczących niepełnosprawności jest też zauważana w szkołach.

Organizacje do realizacji działań w ramach CUS, wnoszą swój potencjał w zakresie usług rehabilitacyjnych (w tym dzieci neurlogicznych), działań na rzecz dzieci, młodzieży, seniorów. Ewentualną współpracę z CUS, NGO wyobrażają sobie tak jak do tej pory, ewentualnie ze zwiększonym dofinansowaniem. Dobrym pomysłem NGO, pod kątem współpracy mogłyby być cykliczne spotkania z realizatorami usług, w celu bieżącej wymiany informacji.

Trudności

Większość fundacji wyspecjalizowanych w swoich obszarach, docierających do innej grupy docelowej (nie ma rywalizacji w tym obszarze) **nie czuje potrzeby integracji, współpracy z innymi organizacjami**. Swoje działania kierują przede wszystkim do „swojej grupy odbiorców”, rzadziej otwierając się na lokalną społeczność, co ma szczególne znaczenie pod kątem integrowania mieszkańców z osobami z niepełnosprawnościami, zwiększania ich świadomości w kontekście niepełnosprawności. Respondenci zwrócili uwagę na powtarzającą się sytuację, w której tylko kilka organizacji odpowiada na zaproszenia np. Ośrodka Pomocy Społecznej do udziału w spotkaniach skierowanych do wszystkich NGO z gminy. Potencjał w tym zakresie wydaje się niewykorzystany.

Przedstawiciele NGO dostrzegają **bierną aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców**. Swarzędzianie uczestniczą w wydarzeniach typu Dni Swarzędza, połączonych z koncertem, ale już **rzadziej włączają się w działalność NGO**, uczestniczą w wydarzeniach organizowanych przez NGO czy na ich rzecz (np. pomoc przy przeprowadzce do innej siedziby) i **niechętnie udzielają się w ramach wolontariatu**. Ten zazwyczaj kojarzony jest ze zbieraniem punktów przez młodzież, która aplikuje do szkół średnich lub przygotowaniem kartek dla seniorów np. w ramach klubów wolontariatu przy szkołach. Zwrócono jednocześnie uwagę na to, że młodzież, dorośli nie są przygotowani do zaangażowania w wolontariat – nie są przygotowani do radzenia sobie z emocjami (np. wolontariat w Środowiskowym Domu Samopomocy, przy wsparciu osób z niepełnosprawnościami), ale też nie są świadomi korzyści, jakie niesie ze sobą wolontariat.

Niechęć do wzięcia udziału w diagnozie społecznej (wypełnianie ankiety) czy w innych konsultacjach to tylko przykłady **bierności na sprawy gminy**. Zauważalna jest **niechęć mieszkańców do migrantów z Ukrainy**, przejawiająca się m.in. zazdrością o działania skierowane dla tej grupy odbiorców przez organizacje. Zdaniem badanych, podobnie jak w całej Polsce, od początku zabrakło działań integrujących Polaków z Ukraińcami, co teraz w większym stopniu przełożyłoby się na efektywną działalność gminy i NGO na rzecz obu grup, w tej chwili jednak wpływa negatywnie na działalność NGO.

Jest wiele różnych ofert półkolonii dla dzieci pełnosprawnych w okresie wakacji, zarówno odpłatnych jak i nieodpłatnych. Zainteresowanie, zwłaszcza darmowymi jest duże, tworzone są listy rezerwowe. **Brakuje jednak całkowicie oferty opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami w okresie wakacyjnym**. Szkoła, przedszkole (niepubliczne, prowadzone przez stowarzyszenie) są

w tym czasie zamknięte, rodzice nie są w stanie pokryć urlopami opieki nad dzieckiem. W opinii badanych związane jest to z brakiem środków na organizację tego typu opieki w placówkach; rozwiązaniem mogłoby zorganizowanie takiej opieki w gminie, nawet w ramach usługi odpłatnej.

Potrzeby

Uczestnicy spotkania byli zgodni co do tego, że przydałby się pewnego rodzaju łącznik między organizacjami pozarządowymi. Osoba, która **sieciowałaby fundacje i stowarzyszenia, animowała współpracę wewnątrz sektora i wymianę informacji**.

Dotychczasowe **sposoby dotarcia z informacją do mieszkańców okazują się niewystarczające**: plakaty, informacje zawarte w internecie i gazecie, co widoczne jest w szczególności wśród seniorów. Rozmówcy byli zgodni, że sytuacja ta może się poprawić w momencie, gdy w środowisku pojawi się animator społeczności lokalnej i zadziała tzw. poczta pantoflowa; małymi krokami uda się zaangażować chociaż część społeczności.

W gminie potrzebne byłyby działania, które pozwoliłyby wyjść z cienia osobom

z niepełnosprawnościami. Organizacje, które działają na rzecz osób z niepełnosprawnościami, robiąc swoje wydarzenia typu „igrzyska”, zamykają się na swoją grupę, nie są one otwarte dla ogółu społeczności. „W takich sytuacjach mieszkańcy mogliby przyjść, zobaczyć, że niepełnosprawności nie trzeba się bać, nie da się nią zarazić. W takie działania mógłby się włączyć Ośrodek Pomocy Społecznej, gmina – organizując np. integracyjny dzień dziecka, dzień otwarty.

Konieczne jest też zdaniem badanych podjęcie działań na rzecz **spełnienia zasad dostępności zarówno** podczas wydarzeń dla mieszkańców, np. dni Swarzędza jak i ogólnie - **w miejscach publicznych** (podano przykład poradni psychologiczno pedagogicznej, która jeszcze kilka lat temu nie spełniała kryteriów dostępności, basenu – na którym brakuje komfortki, polany swarzędzkiej, po której trudno przejechać się wózkiem od początku do końca). Sytuacja poprawia się, ale dalsze działania w tym kierunku są konieczne, np. wydzielenie, wyciszonej strefy wydarzeń/ zabawy dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Organizacje, z racji bliskiego położenia od Poznania, korzystają z oferowanych dla nich szkoleń czy spotkań. Potrzeby wiedzowe w tym zakresie wydają się być zagospodarowane, niemniej jednak uczestnicy wykazali **chęć dalszego rozwijania swoich organizacji** (np. zwiększenie integracji w zespole). Zwrócono uwagę, że w gminie Swarzędz **przydałoby się więcej środków na**

rozdysponowanie w ramach pożytku publicznego i przekazanie ich fundacjom i stowarzyszeniom na ich działania; obecna pula środków jest za mała. Dużą część działań, które mogłyby być realizowane przez organizacje, wykonuje Ośrodek Pomocy Społecznej. Zwrócono uwagę na to, że **władze gminy nie mają świadomości, ile działań, w jakiej skali i z jakimi efektami wykonują dla mieszkańców organizacje pozarządowe** i jakie dla gminy miałyby to konsekwencje, gdyby mieszkańcy nie uzyskali pomocy z ich strony. Ośrodek Pomocy Społecznej, nie byłby w stanie wszystkim udzielić wsparcia.

Podczas spotkania podniesiono wątek **stosowanie klauzul społecznych w postępowaniach**, aby organizacje miały większe szanse realizować konkretne usługi dla gminy. Przykładem mogą być projekty OPS, w których usługi realizowały podmioty prywatne.

Potrzebne jest również zacieśnienie współpracy między OPS a organizacjami w kwestii informowania (np. o działaniach realizowanych przez OPS, w tym o opiece wychowawczej), wspólnego diagnozowania problemów i potrzeb w środowisku, pisanie i realizowania projektów.

W gminie potrzebna jest opieka wychowawcza dla dzieci, jednak z uwagi na niskie stawki godzinowe oferowane potencjalnym organizatorom, brakuje chętnych do podjęcia się tego działania.

Tabela nr 5

Organizacje pozarządowe	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> • Hermetyczność, brak chęci współpracy między organizacjami pozarządowymi w gminie. • Bierna aktywność i zaangażowanie społeczne zdecydowanej większości mieszkańców gminy; niechęć do udzielania się w ramach wolontariatu, na rzecz organizacji pozarządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podjęcie próby integracji, sieciowania, zwiększenia wiedzy nt. działań, które robią organizacje, wzajemnego informowania o wydarzeniach/projektach itp. • Zwiększenie skuteczności dotarcia z informacją do mieszkańców, z uwzględnieniem poszczególnych grup wiekowych i dostosowanych do

• Niechęć mieszkańców do migrantów z Ukrainy. • Brakuje oferty opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami w okresie wakacyjnym.	nich narzędzi i kanałów komunikacji oraz animatora społeczności lokalnej. • Możliwość dalszego rozwoju organizacji, pod kątem wzmacniania instytucjonalnego. • Podjęcie działań na rzecz integracji społeczności lokalnej gminy z osobami z niepełnosprawnościami. Zwiększenie świadomości nt. niepełnosprawności wśród młodzieży, „oswajanie” z tematem. • Zwiększenie dostępności architektonicznej, w tym podczas wydarzeń gminnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. • Przeznaczenie większej puli środków na działalność w ramach pożytku publicznego i rozdysponowanie ich większej liczbie organizacji pozarządowych. • Zwiększenie świadomości władz gminy nt. działalności lokalnych organizacji pozarządowych i ich znaczenia w kontekście zaspokajania potrzeb mieszkańców. • Stosowanie klauzul społecznych w postępowaniach, aby organizacje miały większe szansę realizować konkretne usługi dla gminy.

- Zacieśnienie współpracy między Ośrodkiem Pomocy Społecznej a organizacjami w kwestii informowania o wzajemnych działaniach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego**

Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (JST), biorący udział w badaniu, są zadowoleni z sytuacji w Swarzędzu. Podkreślają dobrą współpracę z władzami gminy i OPS. Są zadowoleni m.in. z Klubu Integracji Społecznej, współpracy z różnymi instytucjami m.in. z Poradnią Specjalistyczną IPSIS, Fundacją Początek Świata. Gmina, ich zdaniem dobrze się rozwija, choć zauważają takie problemy, jak upadek firm stolarskich, czy problemy z dyskryminacją migrantów, szczególnie tych o innym kolorze skóry.

Na terenie gminy jest bogata oferta edukacyjna, żłobki, przedszkola, które na ten moment zaspokajają potrzeby mieszkańców, są szkoły podstawowe i ponadpodstawowe. To co wyróżnia Swarzędz, to umiejscowienie w nim Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, zatrudniającej specjalistów wydających orzeczenia dotyczące autyzmu. W gminie funkcjonuje Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji, do którego należy pływalnia, stadion miejski, skatepark, korty tenisowe, trzy orliki, hala, jednak w opinii mieszkańców jest za mało hal sportowych i boisk.

Trudności

W zakresie prowadzonej działalności przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego **nie mają wystarczających środków, żeby samodzielnie realizować niektóre zadania w zakresie**, w jakim chcieliby to robić. W rozmowie został podany problem **niezaopiekowanej młodzieży, która spędza czas na miejskiej promenadzie**. Wśród młodzieży zauważalne są również problemy z **dyskryminacją osób o innym kolorze skóry, a także problemy młodzieży nieheteronormatywnej**, która nie wie do kogo może się zwrócić o pomoc (szkoły mają ograniczone możliwości pomocy).

Przy okazji przedstawiania sposobu pracy poradni psychologiczno-pedagogicznej przedstawicielka Wydziału Edukacji wskazała na **problemy związane ze znalezieniem w ciągu roku nauczyciela wspomagającego rozwój dziecka**, któremu przyznano orzeczenie.

Gmina zapewnia infrastrukturę sportową, ale w ocenie badanych jest ona niewystarczająca. **Za mało jest bowiem obiektów sportowych, hal.** Problemem dla mieszkańców jest np. wynajęcie sali, ponieważ młodzież trenuje do późnego wieczora.

Potrzeby

Przedstawiciele szkół wskazali głównie na potrzeby **wsparcia psychologiczno - pedagogicznego dzieci** i młodzieży oraz **wsparcia rodzin w wychowaniu dzieci**. Jako obszary, które powinny być nadal wspierane, a którymi mogłoby zająć się Centrum Usług Społecznych, wymieniono również: zajęcia sensoryczne dla niemowlaków, spotkania z dietetykiem dla rodziców dzieci, spotkania z fizjoterapeutą, spotkania grup integracyjnych dla rodziców z dziećmi, treningi umiejętności społecznych dla dzieci, treningi kompetencji rodzicielskich, szkolenia radzenia sobie ze stresem.

Respondenci zauważyli potrzebę wsparcia w zakresie edukacji antydyskryminacyjnej, poznania kultur, i edukacji seksualnej. Szkoły nie mogą realizować często tych zadań, ze względu na poprawność polityczną.

W opinii badanych, **grupą która z pewnością wymaga dużej uwagi i organizowania dla nich zajęć w gminie są seniorzy.** Osoby starsze chcą przychodzić na zajęcia organizowane np. przez bibliotekę, szczególnie lubią słuchać opowieści podróżników, tam zawsze frekwencja jest bardzo wysoka. Spotkania są organizowane w godzinach popołudniowych, by mogły uczestniczyć także inne osoby, ale pojawiają się one w zdecydowanej mniejszości.

Tabela nr 6

Jednostki Samorządu Terytorialnego	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> Nie mają wystarczających środków, żeby samodzielnie realizować niektóre zadania w zakresie, w jakim chcieliby to robić. 	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie wsparcia psychologiczno- pedagogicznego dzieciom i młodzieży. Wsparcie rodzin w wychowaniu dzieci z uwzględnieniem zaproponowanego katalogu.

<ul style="list-style-type: none"> • Wyzwanie z „niezaopiekowaną” młodzieżą, która spędza czas na miejskiej promenadzie. • Problem dyskryminacji osób o innym kolorze skóry przez młodych ludzi. • Problemy młodzieży nieheteronormatywnej, która nie wie do kogo może się zwrócić o pomoc. • Niewystarczająca liczba obiektów sportowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie szkół w zakresie edukacji antydyskryminacyjnej, poznania kultur, i edukacji seksualnej wśród młodzieży. • Kontynuacja działań na rzecz osób starszych w gminie.
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Mieszkańcy Swarzędza i terenów wiejskich⁵**

Mieszkańcy gminy Swarzędz, zarówno miasta jak i poszczególnych sołectw biorący udział w diagnozie, ogólnie rzecz ujmując, są zadowoleni ze swojego miejsca zamieszkania. Podobne wnioski wykazało badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców na początku 2023 r.⁶ (Wówczas niespełna 60% ankietowanych uznało, iż ogólne warunki życia w gminie są dobre, a prawie 10%, że są bardzo dobre. 26% respondentów uznała je za przeciętne, a tylko 5,5% jako złe i bardzo złe. Prawie 41% mieszkańców czuje się bezpiecznie na terenie Gminy Swarzędz, a niespełna 10% bardzo bezpiecznie. Około 1/3 ankietowanych ocenia ten aspekt jako przeciętny. Około 15% ankietowanych nie czuje się bezpiecznie na terenie gminy).

Na przykładzie mieszkańców sołectwa Wierzonka badani stwierdzili, że standard życia się poprawił, choć wciąż 1/3 osób korzysta ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej.

Mieszkańcy w pierwszej kolejności zwrócili uwagę na dobre skomunikowanie Swarzędza z Poznaniem. W przeciwieństwie do młodych mieszkańców gminy uznali, że autobusy kursują punktualnie między miastem oraz wsiami. Jeśli jest taka potrzeba – organizowane są dodatkowe transporty (np. na dane wydarzenie/imprezę). Ponadto zwrócono uwagę na bogatą ofertę kulturalną i edukacyjną.

⁵ Do ww grupy przynależą także rodzice/opiekunowie dzieci do lat 5.

⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030

Trudności

W kontekście trudności mieszkańcy skupili się na **infrastrukturze**, wskazując korki na ulicach, a następnie wysokie krawężniki, które utrudniają podróż wózkiem i rowerem. Za „tragiczną” uznają kładkę nad autostradą A2, windy które nie zawsze działają i schody przy SP nr 2.

Trudnością dla mieszkańców w ich codziennym funkcjonowaniu jest **oddalenie sołectw od miasta**. W niektórych przypadkach podróż autobusami może zająć nawet 1,5 godziny. To sprawia, że **mieszkańcy wsi nie korzystają z wielu usług lub korzystają z nich w sąsiednich gminach** (np. basen w Koziegłowach w gminie Czerwonak).

Odległość jest też problemem w znalezieniu opiekunów osób starszych, czy trenera osiedlowego (dla których proponowane wynagrodzenie nie rekompensuje drogi na wieś), a także utrudnia dotarcie osób starszych z wiosek do miasta. Jeśli rodzice nie mają samochodu, to dzieci nie mają możliwości uczestnictwa w zajęciach w klubach sportowych. Pozostając przy klubach sportowych, respondenci zwrócili również uwagę na to, że **w mniejszych miejscowościach nie ma też animatorów sportu/ nie ma trenera osiedlowego** też dlatego, że **nie ma odpowiedniej infrastruktury sportowej**.

To, co zdaniem rodziców/opiekunów dzieci do lat 5 utrudnia funkcjonowanie w gminie, to **ograniczona liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach i różne godziny ich funkcjonowania**. Ponadto, badanie wykazało, że o ile w mieście opiekunowie najmłodszych dzieci mogą skorzystać z dodatkowych zajęć rozwojowych (np. organizowanych przez KIS), to już mieszkańcy wsi nie mają takiej możliwości.

Trudnością też jest **brak przepływu informacji o wydarzeniach w gminie** – skierowanych dla wszystkich mieszkańców, informacje nie docierają na czas, kanały komunikacji nie są odpowiednio dobrane.

Zdaniem mieszkańców lokalne organizacje w niewielkim stopniu promują swoje działania, uczestnicy wywiadów mieli wyzwanie z podaniem konkretnej nazwy. **Brak informacji z opisem działalności poszczególnych fundacji i stowarzyszeń jest dla nich trudnością**.

Potrzeby

Stworzenie bazy wydarzeń, terenów rekreacyjnych – taka potrzeba najczęściej wybrzmiewała

w rozmowie z mieszkańcami. Ci bowiem chętnie uczestniczą w życiu gminy, ale nie każda informacja dociera do nich na czas. Opierają się na profilach sołectw w mediach społecznościowych, ale nie są w stanie przeglądać każdego z nich regularnie. Najczęstszym źródłem informacji jest dla nich Facebook. Stronę Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz odwiedzają rzadziej, jednak w ich opinii tam informacje umieszczane są już po fakcie, gdy wydarzenie się odbyło (np. organizowany przez Miasto bieg „Policz się z cukrzycą”). W przeciwieństwie do osób starszych, młodzi mieszkańcy nie korzystają zbyt często z tablic/słupów z ogłoszeniami, bo to wymaga zatrzymania auta i podejścia do tablicy.

Ze wspomnianej wyżej bazy/platformy mieszkańcy mogliby **dowiedzieć się o wydarzeniach dziejących się w okolicy**, ale także zapoznać się z ofertą zajęć dla dzieci (nieodpłatnych, płatnych), miejscami do spędzania czasu wolnego na łonie natury (np. las, w którym są stoły i miejsca do odpoczynku jak Aleje Filozofów w Wierzenicy). To samo dotyczy ogłoszeń o pracę, np. dla młodzieży w okresie wakacyjnym, drobnych prac domowych i drobnych usług sąsiedzkich (koszenie trawy, wyprowadzanie psów, wymiany żarówek na wysokości itp). Nie ma portalu, skupiającego takie informacje. Pomysłem mogłaby być strona internetowa, która dodatkowo pozwalałaby mieszkańcom wystawić opinie na temat ciekawych miejsc, zareklamować, wrzucić zdjęcia, praktyczne wskazówki itp. Zdaniem mieszkańców gminny dział promocji mógłby stworzyć i prowadzić taką bazę wydarzeń. Musiałby jednak wiedzieć, że coś będzie organizowane, a to już zadanie organizatorów poszczególnych wydarzeń.

Rozmówcy byliby zainteresowani **piknikami rodzinnymi, kinem plenerowym** (ale we wcześniejszych godzinach), brakuje im **wydarzeń kulturalnych dla dzieci** – koncertów, spektakli (jeśli byłyby dobrej jakości – byliby skłonni za nie płacić), chętnie korzystaliby z **koncertów dla dorosłych**, innych niż te w ramach Dni Swarzędza (np. plenerowe koncerty, muzyka poważna).

Ponadto mieszkańcy chcieliby mieć **wpływ na wybór wydarzeń kulturalnych** - wybierać rodzaje muzyki, przedstawień, zajęć dla dzieci.

Mieszkańcy czas wolny chętnie spędzają w terenie, np. na ścieżce rowerowej, którą uważają za atut. Zwracają jednak uwagę na to, że **trasa rowerowa jest niepełna**. Przykładowo w południowej części Swarzędza ścieżka rowerowa mogłaby zostać wydłużona. Podobna sytuacja dotyczy Janikowa, Bogucina, Kobylnicy (jest tam główna trasa, utrudniająca dzieciom bezpieczny dojazd do szkoły).

Badani zwrócili uwagę na **potrzebę miejsca do alternatywnej edukacji**, rozumianej jako zajęcia pozalekcyjne, które prowadziliby ludzie z pasją. Zwrócono również uwagę na brak alternatywy dla szkoły systemowej; w Poznaniu są takie miejsca, które wspierają rodziców w edukacji domowej, dziecku zaś zapewniają mentora, człowieka z pasją, nie zaś nauczyciela - w Gminie Swarzędz tego brakuje.

Podobna sytuacja dotyczy **oferty zajęć rozwojowych dla dzieci** – diagnoza wykazała potrzebę realizacji podobnych działań, jak robi Klub Integracji Społecznej, na terenach wiejskich.

Mieszkańcom potrzebni są ludzie, którzy będą w stanie pokierować, monitorować, dopingować osoby, które same potrzebują pomocy (np. mają problem z alkoholem) lub chorych członków rodziny. Podczas spotkania padło kilkakrotnie, że **brakuje nawet osób, które będą w stanie udzielić informacji, gdzie się udać z konkretnym problemem**. Kiedy jednak wiadomo już gdzie należy się zgłosić, pojawia się kolejny problem. Specjaliści w mieście są rozproszeni po wielu lokalizacjach. Dużym ułatwieniem byłoby **skumulowanie specjalistów w jednym miejscu**.

Rozmówcy chcieliby, aby w Swarzędzu powstało **miejsce rozwoju zainteresowań młodzieży** i aby ktoś zainteresował się opinią młodych ludzi, w ich opinii bowiem, młodzi mieszkańcy nie mają w gminie swojego miejsca. Mogłoby to być np. centrum informatyczne z zajęciami i dostępem do internetu, drukarek, w którym opiekunem byłaby osoba otwarta, umiejąca rozmawiać z młodzieżą.

Respondenci zauważają braki w infrastrukturze dla zwierząt, brakuje bowiem miejsc, w których można odpocząć z czworonogiem. Zasygnalizowana została **potrzeba przygotowania zielonego miejsca/parku, w którym można schować się przed słońcem, wpuścić psa do wody itp)**, które będą alternatywą do dotychczasowych wybiegów.

Rozmówcy zwracali uwagę na obłożone przez dzieci boiska przy SP nr 5. Ich zdaniem bardzo dobrym pomysłem jest fontanna obok boiska i schładzająca mgiełka. Uważają, że jest to sensowne wykorzystanie potencjału terenu. Ponieważ jednak dużo osób przyjeżdża popatrzeć, jak dzieci grają w piłkę hokeja lub na plac zabaw, to minusem jest bardzo **mało ławek** i jest realna potrzeba ich zwiększenia. Pojawił się głos wśród badanych, aby zwiększyć dzieciom i młodzieży dostępność boisk przy SP nr 2.

Tabela nr 7

Mieszkańcy Swarzędza i terenów wiejskich (w tym rodzice/opiekunowie dzieci do lat 5)	
Trudności	Potrzeby
<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura - korki na ulicach, kładka nad autostradą. • Bariery architektoniczne - wysokie krawężniki, które utrudniają podróż wózkiem i rowerem. • Duża odległość między miastem z wsiami, i utrudnienia z dojazdem, powodują niedostępność pewnych usług dla mieszkańców wsi (np. kluby sportowe, zajęcia dla osób starszych, animator społeczny) lub ci częściej korzystają z usług sąsiednich gmin. • W mniejszych miejscowościach nie ma animatora sportu, odpowiedniej infrastruktury sportowej. • Ograniczona liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach. • Ograniczona oferta zajęć rozwojowych dla najmłodszych dzieci na wsiach. • Brak wiedzy na temat organizacji pozarządowych, zbyt słaba promocja ich działań. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie platformy, bazy poświęconej wydarzeniom w gminie, ciekawym zajęciom dedykowanym różnym grupom, ofertom pracy itp.; takie miejsce powinno też uwzględniać wykaz terenów zielonych/rekreacyjnych. • Zapewnienie większej dostępności do informacji o wydarzeniach w gminie, z uwzględnieniem odpowiednich dla różnych grup wiekowych narzędzi i kanałów komunikacji. • Organizacja pikników rodzinnych, kina plenerowego (we wcześniejszych godzinach), koncertów innych niż z okazji Dnia Swarzędza. Jednocześnie mieszkańcy wykazują chęć posiadania wpływu na wybór wydarzeń kulturalnych. • Rozwój, wydłużenia tras rowerowych. • Stworzenie miejsca do alternatywnej edukacji, jak zajęcia pozalekcyjne, wsparcie rodziców w edukacji domowej.

	<ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie ofertą zajęć rozwojowych dzieci do lat 5 zamieszkujących tereny wiejskie. • Stworzenie miejsca rozwoju zainteresowań dla młodzieży. • Stworzenie miejsca skupiającego różnego rodzaju specjalistów w zakresie ochrony zdrowia. • Zapewnienie miejsca, w którym uzyskają informacje, gdzie udać się z konkretnym problemem, jak uzyskać wsparcie np. dla osób z problemami alkoholowymi w swoim otoczeniu itp.; pożądaną sytuacją byłoby, gdyby mieszkańcy mieli do dyspozycji osobę, która zaopiekuje się osobami mającymi problemy. • Większa dostępność miejsc zielonych pod kątem rekreacyjnym, stworzenie alternatywnych do dotychczasowych, wybiegów dla czworonogów – wśród zieleni, z dostępem do wody, zapewnienie większej liczby ławek, w tym przy placach zabaw.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozmów z uczestnikami FGI.

- **Przedsiębiorcy**

Zdaniem przedstawicieli przedsiębiorstw, sytuacja w gminie jest dobra, jest niskie bezrobocie, a usługi społeczne są dobrze rozwinięte⁷. Gmina Swarzędz jest częścią metropolii Poznania, co

⁷ (Przedstawiciele przedsiębiorców rozumieją usługi społeczne jedynie, jako usługi świadczone przez OPS, które są dobrze zaopiekowane. Nie dostrzegają innych podmiotów oraz sposobów na realizację takich usług w gminie, nie widzą dodatkowych obszarów, którymi mógłby się zająć CUS, nie widzą potrzeb w zakresie usług społecznych. .

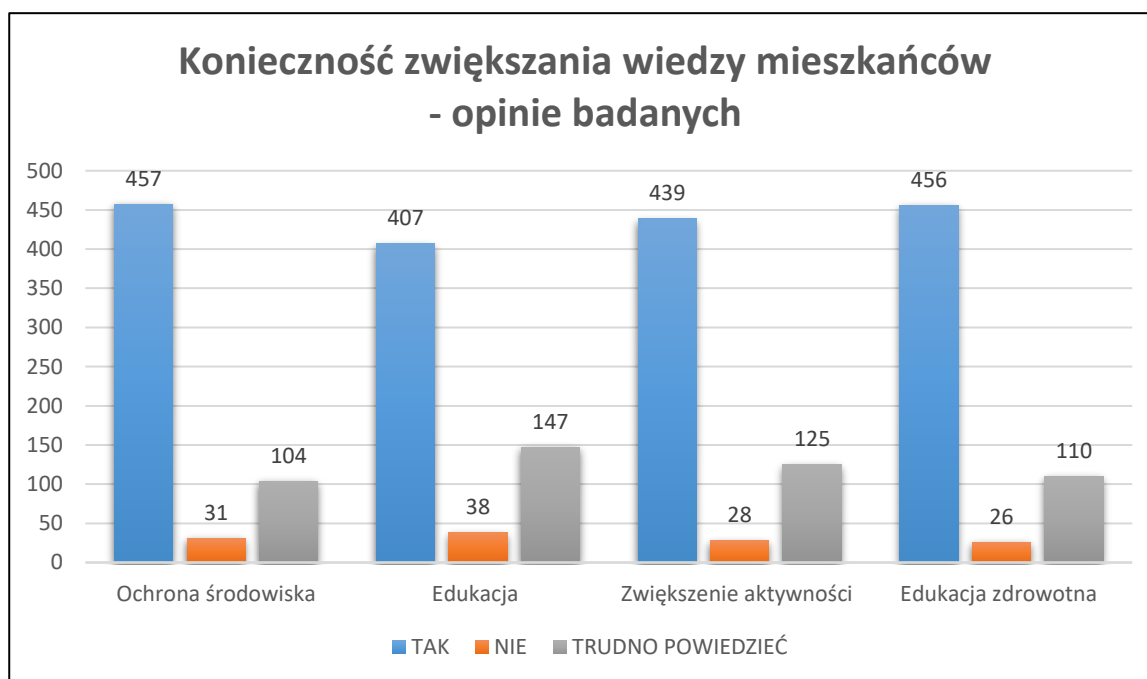

zapewnia jej duży potencjał. Przedsiębiorcy (z branży mieszkaniowej) dobrze oceniają dotychczasową współpracę z OPS. Przedstawiciele przedsiębiorców współpracują z OPS głównie przy mieszkaniach chronionych oraz przy zgłaszaniu osób mogących potrzebować pomocy ośrodka/gminy. Według nich są to bardzo istotne obszary, które wymagają stałej współpracy.

Według przedstawicieli tej grupy badanych nie ma pilnych potrzeb w zakresie usług społecznych. Problemem, któremu należy się przyjrzeć, jest sytuacja osób (ich długotrwałe problemy), którym kończy się czas w mieszkaniach chronionych. Zauważają również problemy samotnych seniorów, którzy potrzebują pomocy asystenckiej lub szkoleń z dostępności cyfrowej. Starsze osoby podatne są na oszustwa i stają się często niesamodzielne.

Zauważalna jest duża zgodność przedstawicieli podmiotów biorących udział w diagnozie (w szczególności pokazały to badania ankietowe) co do konieczności zwiększania wiedzy mieszkańców Gminy Swarzędz nt. zdrowia, ochrony środowiska, edukacji, aktywności w środowisku lokalnym.

Wykres nr 11

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592. Odpowiedzi wielokrotne.

Zdecydowana większość respondentów badania ankietowego uznała, że Gmina Swarzędz powinna

podejmować działania edukacyjne w obszarach: ochrona zdrowia i edukacja zdrowotna – 457 i 456 wskazań. W dalszej kolejności, również z dużą przewagą, w stosunku do osób uznających, że takie działania nie są konieczne, zdaniem badanych powinno się edukować mieszkańców zwiększenia aktywności mieszkańców – 439 oraz szeroko rozumianej edukacji – 407 wskazań.

Mieszkańcy Gminy Swarzędz mają także sprecyzowane oczekiwania co do działań, jakie powinny być realizowane na terenie Gminy. W pytaniu otwartym ankietowym jakie usługi społeczne powinny być realizowane na terenie Gminy mieszkańcy wskazali wiele działań. Na potrzeby diagnozy skategoryzowano je w tabeli w odniesieniu do usług społecznych zgodnych z art. 2 pkt. 1 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Tabela nr 8

Lp.	Usługa społeczna zgodna z art. Art. 2. 1 o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych	Propozycje działań/usług
1	Polityka prorodzinna	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i funkcjonowanie żłobków publicznych.
2	Wspieranie rodziny	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci do lat 5: <ul style="list-style-type: none"> ○ dbania o bezpieczeństwo dzieci w żłobkach, ○ zajęcia dla dzieci 2+, w systemie przed przedszkolnym, ○ zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3 dla rodziców pracujących i nie tylko, których nie stać na żłobek, ○ więcej zajęć edukacyjnych, bezpłatnych dla dzieci w wieku przedszkolnym, ○ opieka dla dzieci do lat 5 w godzinach popołudniowych, ○ zajęcia popołudniowe dla rodziców (pracujących) i maluszków do 3lat, ○ kluby najmłodszych.

		<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci i młodzież: <ul style="list-style-type: none"> ○ organizacja zajęć pozaszkolnych i wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, ○ bezpieczna przestrzeń dla młodzieży bez względu na orientację, wygląd, wiek, zamożność, ○ wydarzenia dla młodszych dzieci oraz działania wspierające aktywność młodzieży, ○ więcej popołudniowych leśnych atrakcji na łonie natury dla dzieci i młodzieży, ○ zajęcia edukacyjne dla dzieci, ○ zajęcia dodatkowe dla młodzieży, ○ stworzenie, miejsca przeznaczonego dla młodzieży, ○ zapewnienie opieki dla dzieci podczas wakacji, zwiększenie ilości półkolonii np. w każdej szkole, ○ darmowe zajęcia terapeutyczne dla dzieci i młodzieży, ○ inicjatywy na rzecz wspierania wielostronnego rozwoju dzieci i młodzieży, ○ aktywizacja młodzieży, dzienne świetlice terapeutyczne, ○ wsparcie dla młodzieży, inicjatywy dotyczące pomysłów na spędzenie wolnego czasu, organizacja imprez dla młodzieży (zbyt dużo jest dla rodzin z dziećmi) a grono mieszkańców stanowi młodzież. • Rodziny: <ul style="list-style-type: none"> ○ zajęcia dla dzieci wraz z rodzicami, gdzie rodzice są aktywni zawodowo,
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> ○ placówki dorywczej opieki nad dziećmi, • Dorośli: <ul style="list-style-type: none"> ○ Utworzenie klubu dla matek.
3	System pieczy zastępczej	Brak propozycji.
4	Pomoc społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Seniorzy: <ul style="list-style-type: none"> ○ domu opieki dla osób starszych - 3 wskazania, ○ opieka dla seniorów i wsparcie dla ich bliskich, którzy na co dzień opiekują się leżącym seniorem, ○ usługi złotej rączki – 14 wskazań, ○ pomoc usługowa dot. sprzątanania dla osób starszych, zależnych, ○ taxi dla starszych i osób z niepełnosprawnością – 2 wskazania, ○ pomoc w pracach porządkowych, ogrodowych osobom starszym i niepełnosprawnym -2 wskazania, ○ spotkania przy muzyce dla seniorów, bale itp. - 14 wskazań, ○ usługi związane z opieką nad osobami starszymi (chorymi), ○ wycieczki dla seniorów – 11 wskazań, ○ kawiarenka dla seniora – 14 wskazań, ○ wykłady, prelekcje na różne tematy – 11 wskazań, ○ seniorada – 11 wskazań, ○ punkt informacji dla osób starszych nie korzystających z internetu,

		<ul style="list-style-type: none"> ○ warsztaty w tym: taneczne, obsługi komputera, dokształcanie w przepisach i ich aktualizacja, pomocy w wypełnianiu ważnych dokumentów, florystyczne, ○ rehabilitacja dla seniorów – 2 wskazania, ○ pikniki – 5 wskazań, ○ pomoc finansowa w celu sfinansowania wyjazdów dla seniorów – 12 wskazań, ○ usługa dowozu książek do domu dla osób starszych nie mogących się poruszać – 6 wskazań, ○ zajęcia dla seniorów na basenie – 3 wskazania, ○ nauka języków np: niemiecki, włoski. ● Dla osób potrzebujących: <ul style="list-style-type: none"> ○ organizacja miejsca wymiany rzeczy dla potrzebujących (na kształt jadłodzielni, tylko rzeczowej), ○ przeciwdziałanie i interwencje w miejscach gdzie spotykają się osoby bezdomne, uzależnione od alkoholu, ○ tworzenie grup wsparcia w zależności od problemu, ○ jadłodajnia - prowadzona przez organ samorządowy, z pomocą wolontariuszy - gotowanie, rozdawanie posiłków, ○ noclegownia dla osób bezdomnych, ○ terapie zajęciowe w zależności od potrzeb, ○ porady prawne, psychologiczne.
5	Promocja i ochrona zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> ● diagnostyki zaburzeń psychicznych, ● edukacja zdrowotna – 3 wskazania, ● stworzenie specjalistycznego ośrodka dla osób z chorobami otępiennymi,

		<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie liczby lekarzy POZ (niedawno zlikwidowano jedną przychodnię obsługującą ludzi z os. Czwartaków, Gryniów i Kościuszkowców) – 2 wskazania, • bezpłatne badania profilaktycznych dla mieszkańców – 2 wskazania, • edukacja na temat zdrowego odżywiania, • przychodnia zdrowia na NFZ w Zalasewie,, • opieka medyczna specjalistyczna, • zwiększenie dostępu do psychiatrów, • zwiększenie dostępu do rehabilitacji – 2 wskazania, • spotkania tematyczne ze służbą zdrowia, • zwiększenie dostępu do specjalistów, • walka z dopalaczami.
6	Wspieranie osób niepełnosprawnych (osób z niepełnosprawnością)	<ul style="list-style-type: none"> • Skierowana bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami: <ul style="list-style-type: none"> ○ tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami – 6 wskazań, ○ zajęcia dla osób wykluczonych np. ze względu na niepełnosprawność, które nie pracują, a są młode lub w średnim wieku, ○ usługi złotej rączki dla osób z niepełnosprawnością, ○ usługi asystenta osobistego dla osoby z niepełnosprawnością – 2 wskazania, ○ kluby i świetlice dla osób z niepełnosprawnością, ○ klub samopomocy dla osób z niepełnosprawnością (nie dla zaburzeń psychicznych bo jest ŚDS np. osoby ze spektrum autyzmu dla osób z zespołem Downa w stopniu lekkim/umiarkowanym).

		<ul style="list-style-type: none"> • Skierowana do rodzin/opiekunów osób z niepełno- sprawnościami: <ul style="list-style-type: none"> ○ szeroko rozumiana pomoc dla rodzin osób z nie- pełnosprawnościami – 2 wskazania, ○ opieka wytchnieniowa (z odpowiednim wy- kształceniem personelu) – 5 wskazań, ○ opieka wytchnieniowa dzienna (np. 4h w so- botę) dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawno- ścią, ○ warsztaty dla rodzin np.: psycholog, ○ całodobowa opieka nad osobami z niepełno- sprawnością – 2 wskazania, ○ zwiększenie wsparcia dla rodzin z dziećmi z orze- czeniami - autyzmem, zaburzeniami, ○ zwiększenie wiedzy dla rodziców i finansowe do- zajęć dla dzieci, ○ grupa wsparcia dla dzieci których rodzeństwo jest zaliczane do osób z niepełnosprawnością. • Inne: <ul style="list-style-type: none"> ○ stworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej – 5 wskazań, ○ powołanie rzecznika burmistrza do spraw osób z niepełnosprawnościami, ○ stworzenie Szkoły Specjalnej w Swarzędzu (na 5 szkół żadna nie jest skierowana tylko dla osób z niepełnosprawnością) – 2 wskazania, ○ powstanie małych DPS-ów dostosowane do spe- cyfiki problemu, ○ powołanie placówek dla dzieci z innymi niepeł- nosprawnościami, a nie tylko dla dzieci z auty- zmem bądź potrzebujących opieki specjalnej,
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ○ zwiększenie ilości publicznych placówek integracyjnych.
7	Edukacja publiczna	<ul style="list-style-type: none"> ● drugi język obcy w szkole podstawowej od klasy 4, ● lekcje nauki pływania dla klas 4-8 szkoły podstawowej, ● realizacja warsztatów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, ● kółka zainteresowań, ● warsztaty w szkołach w zakresie edukacji seksualnej – 6 wskazań, ● edukacja menadżerska, ekonomia.
8	Przeciwdziałanie bezrobociu	<ul style="list-style-type: none"> ● szkoleń dla osób bezrobotnych, ● wspieranie zawodowe, ● szkolenia podnoszące specjalizacje, ● aktywizacja osób bezrobotnych.
9	Kultura	<ul style="list-style-type: none"> ● Dzieci: <ul style="list-style-type: none"> ○ zajęć kulturalnych, aktywizujących dzieci na wsiach, ○ więcej zajęć w ośrodku kultury rozwijających talenty dla dzieci. ● Młodzież: <ul style="list-style-type: none"> ○ aktywne spędzanie czasu dla młodzieży, ○ zajęć kulturalnych aktywizujących młodzież na wsiach, ○ wydarzeń dydaktyczno-kreatywnych dla młodzieży - dostosowanych do oczekiwań i potrzeb młodzieży, ○ zajęć pozalekcyjnych lub klubów np. w bibliotece, Ośrodku Kultury, ○ zajęcia rozwijające talenty wśród młodzieży. ● Ogół mieszkańców:

		<ul style="list-style-type: none"> ○ więcej imprez lokalnych – 2 wskazania, ○ kino plenerowe, ○ ośrodek Kultury w południowej części Swarzędza, ○ kino – 5 wskazań, ○ zwiększenie wydarzeń kulturalnych poza miastem Swarzędz, ○ zwiększenie informacji o organizowanych spotkaniach, imprezach, ○ eventy dla młodych rodzin, ○ otwarte warsztaty plenerowe, ○ stworzenie Klubu Kultury, ○ tworzenie miejsc kultu dla innych religii niż Kościół Katolicki, cerkwi synagogi itd. ○ wyjazdy do opery i teatru. ○ kursy angielskiego na poziomie podstawowym ○ teatr w ośrodku kultury.
10	Kultura fizyczna i turystyka	<ul style="list-style-type: none"> ● bezpłatne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, ● zajęcia sportowe dla młodzieży starszej, ● brakuje basenu dostępnego dla mieszkańców, a nie dla firm prywatnych nauki pływania, ● działalność klubów aktywności umysłowej i fizycznej dla emerytów i młodzieży (DKF, Nauki tańca, itp.), ● centrum sportowe z kompleksem basenowym w nowej części Swarzędza- Zalasewie, ● większa dostępność działań rekreacyjno sportowych dla emerytów, ● więcej rekreacji i wypoczynku wokół całego jeziora swarzędzkiego, ● zwiększenie terenów rekreacyjnych (parki, place, skwery itp), ● boisko do gry w tenisa w Jasinie,

		<ul style="list-style-type: none"> • ścieżka rowerowa do Poznania, • tworzenie obiektów sportowych typu orlik, • basen.
11	Pobudzanie aktywności obywatelskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar związany z wolontariatem: <ul style="list-style-type: none"> ○ bank ofert Wolontarystycznych, ○ promocja wolontariatu, ○ powstanie Centrum Wolontariatu, ○ działania rozwijające wolontariat, propagujące wolontariat – 5 wskazań, ○ wolontariat senioralny – 3 wskazania, ○ działania wolontariackie i charytatywne dla młodzieży, ○ wolontariat dot. pomocy nad zwierzętami domowymi. • Obszar zwiększania aktywności mieszkańców: <ul style="list-style-type: none"> ○ wspierających kontakty/relacje międzypokoleniowe (dzieci/ młodzież/ seniorzy) – 2 wskazania, ○ integracja mieszkańców miasta (brak odpowiednika rad sołeckich na wsiach) – 2 wskazania, ○ działania wspierające integracje i aktywizacje mieszkańców, wspierające ich postawy obywatelskie, kreujące społeczeństwo obywatelskie - organizacji typu ruchy miejskie, działające na rzecz miasta, ○ kawiarenki obywatelskie, ○ świetlica w Kruszewnie – 2 wskazania, ○ wspieranie społeczności wiejskiej (pomoc prawnika, psychologa w miejscu zamieszkania - 2 wskazania,

		<ul style="list-style-type: none"> ○ nauka angażowania się w sprawy społeczne, ○ budowanie lepszego kontaktu radnych z mieszkańcami, ○ wspierania tworzenia Stowarzyszeń o charakterze proobronnym, strzelectwo sportowe, bushcraft i survival, ○ budowanie rad poszczególnych osób np. rada środowiska osób z niepełnosprawnością, ○ rozwój stowarzyszeń przede wszystkim nowych, które są odsuwane na bok albo zagłuszane przez już istniejące, ○ rozwój konsultacji społecznych, ○ tworzenie wspólnych społecznych akcji lokalnych na rzecz naszej gminy i miasta, ○ działania mobilizujące mieszkańców do działań społecznych i wolontariatu na rzecz lokalnej społeczności, ○ centrum informuje o wydarzeniach lokalnych – 3 wskazania.
12	Mieszkalnictwo	<ul style="list-style-type: none"> ● mieszkalnictwo społeczne, ● lepsza weryfikacja mieszkań socjalnych.
13	Ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> ● ochrony środowiska, większej świadomości dbania o tereny zielone, ● kubły na obszarach wiejskich.
14	Reintegracja zawodowa i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ● integracja środowisk wykluczonych, ● doradztwo zawodowe, ● stworzenie centrum integracji społecznej, ● pomoc osobom uzależnionym i współuzależnionym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. Pytanie otwarte.

Ponadto w ramach odpowiedzi na pytanie pojawiły się następujące odpowiedzi, które nie można było sklasyfikować w powyższej tabeli:

- usługi i działania wspierające studentów,
- usługi i działania wspierające osoby pracujące - bezpłatne szkolenia, kursy, itp.,
- „Tężnia Autobusu z końcówki” na Rabowicką żeby zminimalizować korki,
- ulepszenie komunikacji miasto-wieś – 3 wskazania,
- toaleta publiczna - 2 wskazania,
- brak korelacji między przesiadkami autokarów i PKP,
- korelacja przesiadkowa między autobusami - 2 wskazania,
- oświetlenie bieżni na stadionie dla mieszkańców,
- mini zoo z gramy z miejscem na piknik,
- brakuje tramwaju, dojazdu tramwajem do Swarzędza,
- brak światłowodu.

3.3 POTENCJAŁ PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ I INNYCH PODMIOTÓW W ZAKRESIE ŚWIADCZENIA USŁUG SPOŁECZNYCH

Diagnoza (wywiady z mieszkańcami, analiza treści) zwróciła uwagę nie tylko na potrzebę kontynuacji dotychczasowych usług społecznych świadczonych w Gminie Swarzędz oraz konieczność ich poszerzenia, ale także na potencjał do ich realizacji. Potencjał dotyczy w szczególności jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, instytucji prywatnych, w mniejszym stopniu także mieszkańców.

Niekwestionowanym liderem w zakresie świadczenia usług społecznych jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, którego potencjał, zasięg działania dostrzegli przedstawiciele wszystkich badanych grup. W rozmowach kojarzono, że w gminie działają organizacje wspierające osoby z niepełnosprawnościami (bez podania konkretów), w dalszej kolejności wymieniano niektóre instytucje publiczne.

Wykaz podmiotów świadczących usługi społeczne na terenie Gminy Swarzędz – w kontekście współpracy przy realizacji CUS.

W opinii badanych pojawiały się następujące podmioty:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu (OPS) – jest samodzielną jednostką organizacyjną pomocy społecznej nieposiadającą osobowości prawnej, działającą w formie jednostki budżetowej na terenie miasta i gminy Swarzędz, pod nadzorem Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz. Celem

działania OPS jest:

- Kompleksowa pomoc osobom i rodzinom w przewycięzaniu trudnych sytuacji zyciowych, ktorzych nie są one w stanie pokonać.
- Pomoc rodzinom we własciwym wypełnianiu ich funkcji i zadań.
- Przeciwdziałanie patologii społecznej.

W praktyce jest to jednostka, która rozwiązuje problemy i trafia do każdej grupy społecznej; cechuje ją w opinii rozmówców wieloaspektowość i praca socjalna. Współpracuje z różnymi podmiotami (organizacjami pozarządowymi, firmami), udziela informacji, pomocy finansowej, świadczeń, dodatków mieszkaniowych, zapewnia darmową usługę prawną mieszkańcom prowadzi ośrodki wsparcia dla różnych grup społecznych.

Do Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu przynależą:

- **Dzienny Dom Pomocy** – ośrodek wsparcia przeznaczony dla osób niesamodzielnych powyżej 60 roku życia (samotnych, wymagających częściowej opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych).
- **Klub Integracji Społecznej (KIS)** – wspiera funkcjonowanie i reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. osoby bezrobotne, uzależnione, chore psychicznie), które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Ponadto organizuje zajęcia sensoryczne dla rodziców/opiekunów z dziećmi do lat 3, których celem jest rozwój dziecka poprzez zabawę.
- **Dzienny Dom „Senior-WIGOR”** – przeznaczony dla osób nieaktywnych zawodowo powyżej 60 roku życia. Jego działalność polega na zapewnieniu wsparcia uczestnikom, poprawie jakości ich życia, a także zapobieganiu dezintegracji społecznej osób starszych.
- **Centrum Aktywności Seniora (CAS)**
- **Kluby Młodych Duchem (KMD)** - 13 klubów zrzeszających seniorów. Są to: KMD „Stokrotki”, KMD „Jaśminy”, KMD „Słoneczny Wiek”, KMD „Amorki”, KMD „Jaskółki”, KMD „Wesoła Paczka”, KMD „Gadu gadu”, KMD „Pod Kasztanami”, KMD „Promyk”, KMD „Seniorita”, KMD „Wrzosowisko”, KMD „Łowężianki” oraz KMD na os. Kościuszkowców 20

W ramach Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej funkcjonują:

- Placówka Wsparcia Dziennego „Nasza Dziupla”,
- Świetlica Integracyjno - terapeutyczna w Gruszczynie,
- Świetlice wiejskie w Uzarzewie i Wierzonce
- Pracownia Modelarska „Tukan” – których zadaniem jest wsparcie dzieci w trudnej sytuacji emocjonalnej, społecznej lub ekonomicznej
- Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna” – oferujące zajęcia dla dzieci, młodzieży oraz osób powyżej 60 roku życia.

Do zadań realizowanych przez CAS, CMP i KMD zalicza się rozwijanie zainteresowań i kompetencji osób w wieku powyżej 60 lat poprzez zajęcia aktywizujące, spotkania ze znanymi ludźmi, integrację międzypokoleniową, współpracę z lokalnymi i ponadlokalnymi jednostkami, zaangażowanie w życie lokalnej społeczności, udział w szkoleniach, warsztatach, projektach, a także prowadzenie strony internetowej swarzedzkisenior.pl. Wśród zajęć i aktywności organizowanych przez KMD wyróżnia się: brydża, gimnastykę, jogę, aqua aerobik, nordic walking, naukę salsy, zajęcia ruchowe, komputerowe, językowe, artystyczne, muzyczne, teatralne, filmowe, kulturalne i tematyczne, a także spotkania i zabawy integracyjne oraz wyjazdy krajowe i zagraniczne.⁸

Ponadto przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu działa **Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu** (szczegółowy opis w kolejnym punkcie).

Diagnoza zwróciła uwagę na aspekt konieczności odczarowania roli Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu jako instytucji działającej jedynie w obszarze pomocy społecznej. Tym bardziej, że w gminie zauważalne są już działania różnych podmiotów i mieszkańców we współpracy właśnie z OPS jak np. cykl Seansów Kina Plenerowego pt. „Swarzędzkie Kino Letnie”, „Śniadania na trawie”, „Piknik trzech pokoleń”, „Letnia potańcówka na plantach”, „Dni sąsiada”, „Letnie dyskoteki dla seniora”, organizacja spotkań tematycznych.

Organizacje pozarządowe

Spośród zarejestrowanych na terenie Gminy Swarzędz **organizacji pozarządowych**, które mogłyby wesprzeć działalność CUS wymienione zostały:

⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030

- **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski im. Leszka Grajka w Swarzędzu** - prowadzi Warsztaty Terapii Zajęciowej; działa na rzecz dzieci i osób z niepełnosprawnością, poprzez organizację zajęć w zakresie m.in. : wczesnej interwencji, rehabilitacji ruchowej, terapii pedagogicznej i logopedycznej, zajęć z psychologiem, dogoterapii, hipoterapii, zajęć na pływalni
- **Fundacja Dzieciaki Zwierzaki** – działania na rzecz wsparcia dzieci z niepełnosprawnościami; fundacja prowadzi, w tym także w ramach działalności odpłatnej, zajęcia z zakresu rehabilitacji dzieci, głównie w obszarze integracji sensorycznej, psychologia, logopedia, dogoterapia, wsparcie na rzecz Uchodźców; prowadzi działania na rzecz społeczności lokalnej, w szczególności w zakresie integracji rodziców dzieci z niepełnosprawnościami. Od czerwca 2023 r. przedsiębiorstwo społeczne, współpracuje z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej/Stowarzyszeniem na rzecz Spółdzielni Socjalnych.
- **Fundacja Początek Świata** – wspiera rodziny mające dziecko z niepełnosprawnością; prowadzi Ośrodek rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczego działania w zakresie WWR - wczesne wspomaganie rozwoju dzieci; zajęcia komercyjne z integracji sensorycznej, fizjoterapii logopedii.
- **Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Społeczności Lokalnej w Swarzędzu** - jego zadaniem jest m.in. aktywizacja społeczności lokalnej, promocja III sektora, wsparcie osób w trudnej sytuacji życiowej/osób wykluczonych, aktywizacja seniorów, młodzieży, rozwój wolontariatu, promocja lokalnej historii i kultury. Stowarzyszenie brało udział w projekcie poświęconym usługom asystenckim i opiekuńczym w Gminie Swarzędz
- **Fundacja Edukacji Społecznej "EKOS"**- realizuje różnorodne działania na rzecz podnoszenia poziomu oświaty, zwłaszcza w Wielkopolsce. Fundacja prowadzi szkołę podstawową, liceum nr 1, a ponadto jest organizatorem wielu edycji popularnego w całym regionie konkursu matematycznego i polonistycznego „Złota Żaba”.

Zdaniem badanych potencjał jest też w organizacjach sportowych, których jest dużo, są w dużym stopniu dotowane przez gminę.

Wykaz organizacji pozarządowych zarejestrowanych na terenie gminy dostępny jest na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz.

Podmioty świadczące usługi społeczne w zakresie upowszechniania kultury i sportu –

w kontekście zaspokajania potrzeb sportowych, kulturalnych, oświatowych i szeroko pojętej informacji o działaniach/wydarzeniach w gminie, skutecznego dotarcia z ofertą do wszystkich grup wiekowych (w szczególności do młodzieży).

- **Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji**, w tym:
  - ✓ Pływalnia, która oferuje zajęcia nauki i doskonalenia pływania dla przedszkoli i szkół oraz szkółkę pływacką dla klientów indywidualnych, gimnastykę w wodzie dla seniorów, zajęcia aqua aerobiku, treningi sekcji, pływackiej Fala Swarzędz, korzystanie z pływalni w ramach wejść, rekreacyjnych, zajęcia fitness, gimnastykę dla seniorów w sali fitness, korzystanie z bowlingu oraz kompleksu saun w ramach wejść rekreacyjnych.
  - ✓ Hala Sportowa, gdzie odbywają się treningi sekcji koszykówki, mecze ligowe koszykówki, treningi sekcji zapaśniczej, turnieje zapaśnicze, zajęcia z capoeiry, kursy tańca towarzyskiego;
  - ✓ Boiska sportowe, gdzie odbywają się treningi klubów piłkarskich i sekcji piłkarskich, a także mecze ligowe;
  - ✓ Siłownia zewnętrzna oraz place zabaw – korzystanie z nich jest ogólnodostępne w ramach wejść rekreacyjnych;
  - ✓ Sezonowe lodowisko umożliwia wejścia rekreacyjne indywidualne oraz grupowe;
  - ✓ Sezonowe korty tenisowe zapewniają szkółkę tenisową, wejścia rekreacyjne, rozgrywki amatorskiej ligi tenisa,
  - ✓ Sezonowa przystań wodna oferuje wypożyczalnię sprzętu wodnego, kursy żeglarskie oraz kursy na sternika motorowodnego;
  - ✓ Skatepark i bieżnia lekkoatletyczna, z których korzystanie jest ogólnodostępne w ramach wejść rekreacyjnych⁹.
- **Ośrodek Kultury w Swarzędzu** - organizacja imprez kulturalnych i miejskich, działalność sekcji artystycznych, prowadzenie Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki itp.
- **Biblioteka Publiczna w Swarzędzu wraz z filiami** w Kobylnicy, Paczkowie, Uzarzewie, Zalasewie oraz Swarzędzu - upowszechnianie czytelnictwa, wypożyczanie książek i audiobooków oraz organizacja wydarzeń kulturalno-literackich.

Powyższy katalog, choć stworzony na podstawie rozmów z mieszkańcami nie wyczerpuje w pełni

⁹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Swarzędz na lata 2023-2030

potencjału instytucjonalnego gminy w kontekście wsparcia działalności CUS. Korzystając z danych zastanych nt. gminy poniżej wskazano podmioty, których udział warto rozważyć w kontekście realizacji usług społecznych.

Placówki oświatowe:

- **Przedszkola:**

Na terenie Gminy Swarzędz opiekę przedszkolną zapewnia 17 placówek publicznych, 19 przedszkoli niepublicznych. Podmioty te mogą mieć szczególne znaczenia w kontekście działań aktywizujących osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością, w kontekście odpowiadania na ich potrzeby integracji, w tym międzypokoleniowej.

- **Szkoły podstawowe/ponadpodstawowe:**

Edukację na poziomie podstawowym na terenie Miasta i Gminy Swarzędz zapewnia 11 szkół, 3 szkoły ponadpodstawowe i Prywatna Szkoła Muzyczna 1 stopnia. Podmioty te mogą mieć szczególne znaczenia w kontekście działań aktywizujących mieszkańców, zwiększania świadomości nt. aktywności społecznej, wolontariatu, upowszechniania tematu niepełnosprawności.

Zdaniem badanych podmioty te mogą wnieść potencjał rzeczowy, w postaci np. dużych sal/aul lub współpracować z CUS przy organizacji grup wsparcia dla niepełnosprawnych, treningu kompetencji rodzicielskich, czy doradztwie zawodowym dla młodzieży.

Poradnie i gabinety podstawowej oraz specjalistycznej opieki medycznej – w kontekście świadczenia opieki zdrowotnej.

- Poradnia Specjalistyczna IPSIS, w tym poradnie: zdrowia psychicznego, leczenia uzależnień, psychologiczna dla dzieci oraz oddział dzienny terapii uzależnienia od alkoholu, oddział dzienny psychiatryczny, zespół leczenia środowiskowego;
- „ALKE” Pielęgniarski Ośrodek Medycyny Środowiskowo-Rodzinnej
- CRO-MED Gabinety Lekarskie i Fizjoterapii, w tym gabinet lekarza rodzinnego i gabinet pielęgniarki środowiskowej;
- DAR MEDICUM Zespół Poradni Specjalistycznych Poradnia Lekarza Rodzinnego; Spółka z o.o.,

- EMC Instytut Medyczny Spółka Akcyjna Poradnia Lekarzy Rodzinnych CM3, w tym gabinet pielęgniarstwa POZ;
- Marta Borkowska Położna Środowiskowo-Rodzinna, gabinet położnej środowiskowo rodzinnej;
- Niepubliczny Położniczy Ośrodek Medycyny Środowiskoworodzinnej „GEMINI” s.c.;
- Pielęgniarski Ośrodek Medycyny Środowiskowo-Rodzinnej „SERDUSZKO” s.c.;
- Przychodnia Lekarska Multi-Medic, poradnia lekarza rodzinnego;
- Trans-Med Włodzimierz Szumski, miejsce wyczekiwania;
- Zespół Przychodni Lekarza Rodzinnego DIAGTER sp. z o.o.,
- Centrum Medyczne Persona, Swarzędzkie Centrum Zdrowia, Psychicznego, w tym poradnie: zdrowia psychicznego dla dorosłych, leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, logopedyczna, oddział dzienny psychiatryczny oraz zespół opieki środowiskowej (domowej);
- Emc Instytut Medyczny Spółka Akcyjna, w tym poradnie położniczoginekologiczna i chirurgii ogólnej;
- Euromed Swarzędz, w tym poradnie: onkologiczna, chirurgii onkologicznej, geriatryczna;
- Focus Med spółka z o.o; kompleksowe usługi okulistyczno-optyczne mikrochirurgia oka, poradnia okulistyczna;
- LOGOS – Anna Dolińska, poradnia logopedyczna;
- NZOZ NEURO MED Poradnie Specjalistyczne Swarzędz;
- Poradnie Lekarskie SUNMEDICA, w tym poradnie: ginekologiczno, położnicza, neurologiczna, okulistyczna, urologiczna, kardiologiczna, chirurgiczna (konsultacyjna), otolaryngologiczna;
- PRZYCHODNIA ARCANUS Spółka z o. o., w tym: gabinet fizjoterapeutyczny i fizjoterapii, poradnia reumatologiczna;
- Przychodnia Lekarska MULTI-MEDIC, w tym poradnia: preluksacyjna, diabetologiczna, kardiologiczna;
- Rehasol Clinic Centrum Medyczno-Rehabilitacyjne sp. z o.o., pracownia fizjoterapii;
- Sk-Med Joanna Grześkowiak, Ewa Dudziec Spółka Cywilna, Hospicjum Domowe „DEUS SPES MEA”,
- Specjalistyczna Przychodnia Lekarska „Multimed”, w tym poradnia chorób naczyń, hematologiczna.

Firmy/przedsiębiorstwa prywatne – w kontekście współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Swarzędzu przy organizacji wydarzeń dla mieszkańców (np. śniadania na trawie, dni sąsiada) oraz realizacji usług społecznych współpracują firmy:

- KeepFit – studio fitness
- Maxi Fun – sala zabaw dla dzieci
- Zdrowa Domowa Kuchnia – restauracja rodzinna
- Laboraki to nie czary to nauka – edukacja dla dzieci
- Hubo – restauracja
- Strefa Sportu Tenis & Fitness
- W biegu dieta pudełkowa
- J.A.D. Fabrics Sp. z o. o.
- SK-Med – przychodnia lekarska
- Krzysztof Dziadkiewicz, Centrum Usług Psychologicznych, Pedagogicznych i Logopedycznych "EGO"

Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Swarzędzu oraz Kobylnicy (OSP) - zapewniają w gminie ochronę przeciwpożarową, zabezpieczają imprezy masowe, takie jak np. Dni Swarzędza, aktywnie angażują się również w inicjatywy społeczności lokalnej, często we współpracy w Ośrodku Pomocy Społecznej. Na zasadach wolontariatu funkcjonariusze OSP organizują spotkania z dziećmi, przeprowadzają naukę pierwszej pomocy oraz wiele innych akcji prospołecznych.

Komisariat Policji – Swarzędz – trzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Swarzędz oraz **Straż miejska** – w kontekście edukacji/zwiększania świadomości w zakresie bezpieczeństwa w szczególności wśród seniorów, osób z niepełnosprawnościami.

Młodzi mieszkańcy zwrócili uwagę na niewykorzystany potencjał w działaniach na rzecz gminy, jakim jest Jezioro Swarzędzkie, które obecnie jest zanieczyszczone.

Analiza obecnie realizowanych usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz pokazała też przykłady współpracy pomiędzy różnymi podmiotami takimi jak Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy Swarzędz, Dom Kultury, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa prywatne. Współpraca podmiotów na terenie gminy jest bowiem istotna

w kontekście skuteczności wdrażania usług społecznych, ale też pod kątem ewentualnej sprawnej i skutecznej współpracy CUS z realizatorami usług społecznych.

Większość badanych dostrzega przykłady współpracy niejako oczywistej, naturalnie wynikających z przepisów prawa i kompetencji/zadań przypisanych poszczególnym instytucjom. Przykładem jest współpraca finansowa pomiędzy Gminą Swarzędz a organizacjami pozarządowymi (np. realizacja zadań publicznych w ramach ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie). Innym przykładem jest współpraca np. OPS w Swarzędzu z firmami w zakresie miejsc pracy chronionej, szkół z Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz, z Ośrodkiem Kultury w zakresie wydarzeń dla mieszkańców, np. „Śniadania na trawie” czy cykl Seansów Kina Plenerowego pt. „Swarzędzkie Kino Letnie.

Mniej oczywista, raczej okazjonalna jest np. współpraca pozafinansowa między Urzędem Miasta i Gminy Swarzędz a fundacjami i stowarzyszeniami. Przykładowo dotyczy ona wsparcia w rekrutacji przy promocji działań (np. Urząd Miasta i Gminy Swarzędz zamieszcza informacje na swojej stronie internetowej), ale już np. wzajemne informowanie o swojej działalności, wydarzeniach, jest słabą stroną współpracy, co potwierdziły też spotkania z mieszkańcami.

Zdaniem badanych zauważalna jest jednak pewna hermetyczność w działalności niektórych podmiotów, w szczególności organizacji pozarządowych, ale też według Liderów większość NGO prowadzi działania na rzecz własnych odbiorców, w swoim środowisku, nie wychodząc poza teren gminy, zamykając się na współpracę z innymi podmiotami. Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu podjął już wstępne działania w zakresie, **nawiązania współpracy między organizacjami pozarządowymi.**

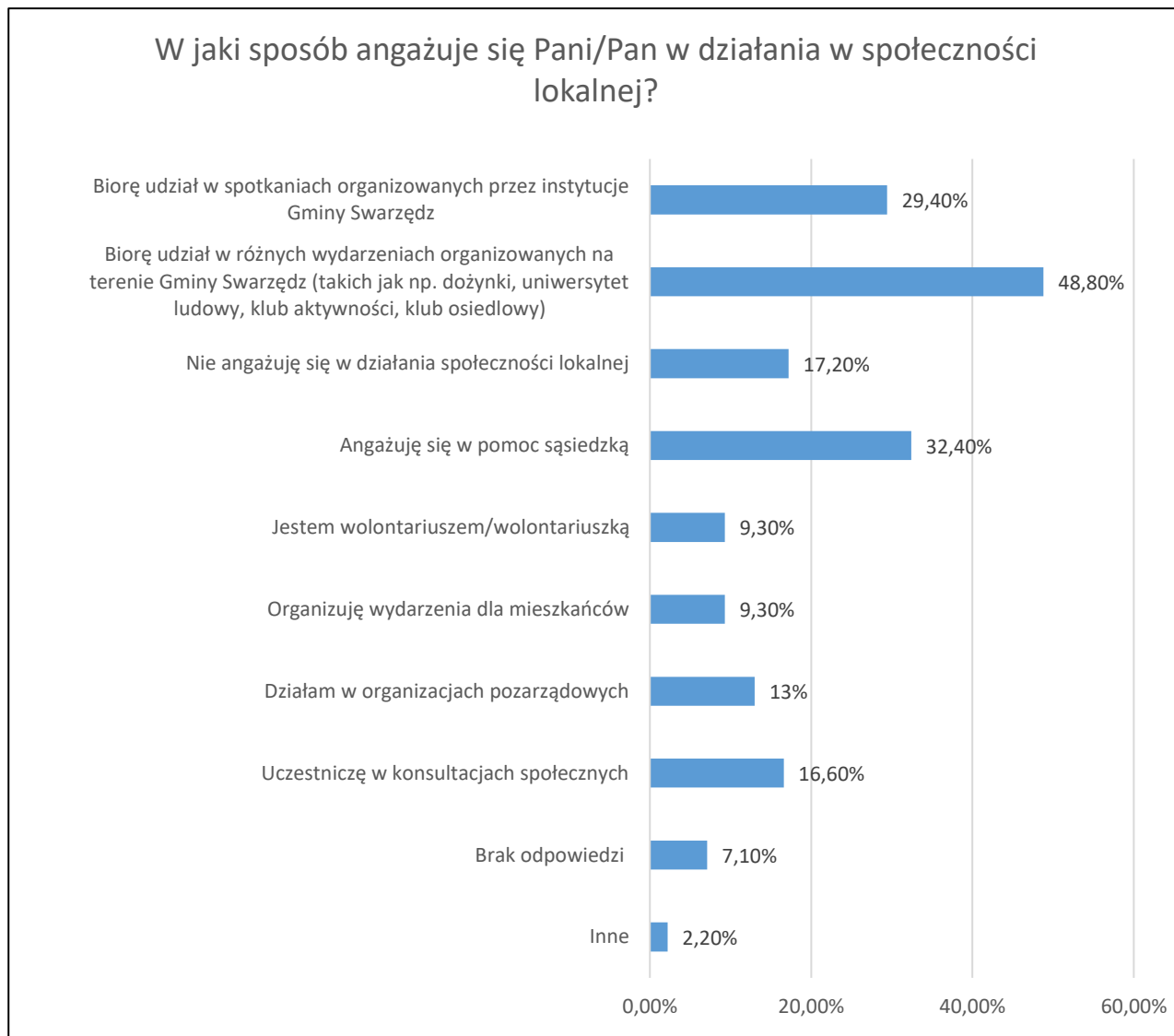
W obszarze budowania współpracy międzysektorowej badani upatrują nadziei w większej otwartości Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz na działalność organizacji pozarządowych – poznania ich specyfiki działalności dostrzeżenia korzyści wynikających z ich funkcjonowania dla gminy itp.

3.4 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW

Przedmiotem prowadzonej diagnozy było również określenie poziomu aktywności mieszkańców w środowisku lokalnym, m.in. poprzez zidentyfikowanie obszarów, sposobów, w jaki najchętniej włączają się w działania na rzecz Gminy Swarzędz oraz zebranie dobrych praktyk działań społecznych z udziałem mieszkańców.

Poniższy wykres przedstawia przykładowe sposoby angażowania się badanych mieszkańców Gminy

Wykres nr 12

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej. N=592 Odpowiedzi wielokrotne.

Najczęstszym sposobem włączania się mieszkańców w działania na rzecz społeczności lokalnej jest udział mieszkańców w różnych wydarzeniach organizowanych na terenie Gminy Swarzędz (takich jak np. dożynki, uniwersytet ludowy, klub aktywności, klub osiedlowy) – 48,80%. 32,40% respondentów angażuje się w pomoc sąsiedzką. 29,40% ankietowanych bierze bierny udział w spotkaniach organizowanych przez różne instytucje działające na terenie gminy. 17,20% nie angażuje się w działania. Znacznie mniej ankietowanych deklaruje swoje zaangażowanie w

społeczności w sposób czynny; tj. 16,60% uczestniczy w konsultacjach społecznych, 13% angażuje się w działalność w organizacjach pozarządowych, 9,3% wskazań dotyczyło pracy wolontariackiej i tyle samo ankietowanych włącza się w organizację wydarzeń dla mieszkańców. 7,10% ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na pytanie a 2,2% wskazało na inne formy zaangażowania takie jak:

- Angażowanie się w życie swojej parafii,
- Interweniowanie z pomocą doraźną w konkretnych przypadkach,
- Branie udziału w warsztatach, spotkaniach w szkole,
- Czytanie bajek dzieciom w przedszkolach,
- Zaangażowanie w działalność AA.

Przykłady zaangażowania społecznego mieszkańców

Poniżej zebrane zostały, przytoczone przez uczestników wywiadów pogłębionych, przykłady aktywności społecznej i zaangażowania mieszkańców w Gminie Swarzędz w odniesieniu do kluczowych grup biorących udział w diagnozie. Spotkania diagnozujące pozwoliły również na zebranie przykładów ewentualnych form/sposobów angażowania się konkretnych grup mieszkańców w przyszłości; owe grupy objęte odpowiednim wsparciem w zakresie działalności społecznej, mogą wesprzeć działania Centrum Usług Społecznych, w tym organizatora społeczności lokalnej w pracy na rzecz społeczności.

- Młodzież

Młodzież to grupa z dużym potencjałem, którą warto inspirować i motywować do włączania się w działania społeczne, w tym także w wolontariat. Podczas wywiadu wykazywali duże **zainteresowanie włączaniem się w wolontariat** np. dzieląc się swoimi talentami czy wiedzą m.in. pomagając odrabiać lekcje innym.

Caritas wspólnie z mieszkańcami, w tym także przy udziale młodzieży, zorganizował w Kobylnicy **piknik z okazji Dnia dziecka**. Młodzież bardzo pozytywnie wypowiadała się na temat tej inicjatywy wspominając, że w przyszłości chcieliby współorganizować podobne. Młodzież włączała się także w **zbiórki odzieży dla mieszkańców Ukrainy** po wybuchu wojny. Inną formą zaangażowania było zbieranie karmy dla zwierząt ze schroniska. Badana grupa chętnie włącza się w takie akcje, ich

zdaniem pozwala im to sensownie spędzać czas oraz robić coś dobrego dla innych.

Przykładem zaangażowania mieszkańców w działania społeczne (wolontariatu) są zdaniem badanych **klasy policyjne**. Na przykład **udział młodzieży w Rajdzie Koguta (wsparcie ochrony, zabezpieczenie)** i **przekazanie przez nich pieniędzy na rzecz dziecka z niepełnosprawnością**. Grupa jest zintegrowana, z dużą świadomością odpowiedzialności za grupę i świadoma potrzeby pomagania innym. Ich **opiekunowie** (były zastępca komendanta Pan Piotr Borowiak, Pani Marta), to osoby z dużym potencjałem do angażowania młodzieży do działania.

Przy II Liceum Ogólnokształcącym w Swarzędzu funkcjonuje **Szkolne Koło Wolontariatu** - jest to inicjatywa oddolna jednego z nauczycieli. Uczniowie angażowali się np. w akcję **Góra gorsza, WOŚP, Szlachetna paczka**.

- Osoby starsze

Osoby starsze należące do Centrum Aktywności Seniora są bardzo otwartą grupą na angażowanie się w działania społeczne. Wielokrotnie brali udział w wielu wydarzeniach na rzecz innych i w dalszym ciągu są otwarci na współpracę. Do tej grupy należą panie z kółka teatralnego, które wystawiają swoje przedstawienia z różnych okazji, dla wielu grup społecznych, ale też **udzielają się w innych akcjach pomocowych**.

Przykładem zaangażowania osób starszych jest współpraca z przedszkolami, do których uczęszczały Seniorki w celu **czytania bajek dzieciom**. Zdaniem uczestników rozmów, Swarzędz ma ogromną grupę wdów/wdowców, którzy często emigrują z Poznania (np. z powodu niższych kosztów życia), wtedy integracja z przedszkolakami pomaga im odsunąć samotność.

Innym przykładem dobrej praktyki zaangażowania społecznego osób starszych było **szycie specjalnych torebek, które były zaopatrywane w artykuły higieniczne** pierwszej potrzeby oraz rozdawane kobietom bezdomnym. Osoby starsze angażowały się także na rzecz zwierząt, **dostarczając koce i karmy do schroniska**.

W badaniu zwrócono uwagę na to, że w gminie niewykorzystywany jest potencjał osób starszych do wspierania innych grup **w ramach wolontariatu senioralnego** (więcej w części Osoby starsze - potrzeby).

Podopieczni Dziennego Domu Pomocy z kolei, nie mają potrzeby dodatkowego angażowania się

w życie gminy; oferta zapewniona przez DDP jest dla nich wystarczająca.

- Osoby z niepełnosprawnościami

Badanie fokusowe pozwoliło na zidentyfikowanie potencjału wśród osób z niepełnosprawnościami do włączania się w działania na rzecz innych. To grupa otwarta na **integrację międzypokoleniową, w szczególności z dziećmi w wieku przedszkolnym**, ale też z innymi osobami w podobnej sytuacji życiowej.

Wśród badanych pojawili się chętni do **przeprowadzenia np. warsztatów plastycznych/ malarskich** - Pan Waldemar, Pani Genowefa. Kilka osób podało przykład **samopomocy sąsiedzkiej**, którą praktykują w swoich miejscach zamieszkania, takich jak opieka nad zwierzętami, zakupy.

- Potencjalni liderzy społeczni/aktywni mieszkańcy

Mieszkańcy, biorący udział w diagnozie, w szczególności osoby starsze zauważają, że ludzie coraz chętniej włączają się w inicjatywy, które ich dotyczą; chcą „wziąć sprawy w swoje ręce. Aktywność ludzi jest większa w miejscach, w których działają organizacje pozarządowe np. Koła Gospodyń Wiejskich, w których zaangażowany jest sołtys/sołtyska, ponieważ, ludzie gromadzą się wokół liderów.

Mieszkańcy znają w swoich środowiskach poszczególne osoby, zdolne, które wyróżniają się z tłumu i mogłyby podzielić się swoim doświadczeniem i talentem z innymi.

Wprost, jako aktywnych mieszkańców, liderów-społeczników wymieniono: byłych sportowców (m.in Roman Firlik), którzy organizują dwa razy w roku wydarzenia sportowe (biegi dla uczniów szkół podstawowych) oraz lokalnego historyka - Pana Kobza oraz Panią Konys- liderkę wolontariatu, radną (obecnie przebywającą na emeryturze).

Ponadto:

- W Swarzędzu działa dobra inicjatywa Jadłodzielna (m.in. lokalne piekarnie, sieci handlowe- przekazują jedzenie Ośrodkowi Pomocy w Swarzędzu),
- Zauważane i doceniane przez mieszkańców są sytuacje, w których do inicjatyw społecznych włączają się firmy (np. przekazując vouchery na usługi i towary)
- Działają Koła Gospodyń Wiejskich w Gruszczyńcu, Garbach, Bogucinie, Jasiniu, Rabowicach, Zalesewie, Łowęcín.

- Na terenie Gminy funkcjonuje budżet obywatelski.
- Funkcjonują sąsiedzkie/pomocowe grupy FB w poszczególnych sołectwach,
- W sołectwie Wierzonka funkcjonuje grupa ok. 20-25 osób, które angażują się w organizację spotkań z okazji np. dnia dziecka. Grupa (przede wszystkim za sprawą Pani Sołtys) działa bardzo prężnie, także na polu społecznym np. organizowane są świąteczne paczki we współpracy z firmami. Duże możliwości zapewniają także działania w ramach Caritas. Niestety jest to stała grupa, więcej osób nie chce się angażować, choć chętnie korzysta ze wsparcia np. banku żywności.
- Akcje „Dni Sąsiada/Mieszkańca” organizowane przez OPS we współpracy z sołectwami.

Zdaniem badanych, na terenach wiejskich, często dzieją się inicjatywy oddolne, do których ludzi nie trzeba przekonywać. Zdarzają się jednorazowe akcje pomocowe, zbiórki, wydarzenia, na które mieszkańcy przychodzą z potrzeby serca, podpisywane są petycje, czy pomoc sąsiedzka, tak szczególnie doceniana w czasach pandemii. W mniejszym stopniu kojarzone przez mieszkańców były akcje wolontariackie na skalę miasta/gminy (wspomniano o sprzątaniu świata, WOŚP). Praca wolontariacka często jest wykonywana przez mieszkańców na rzecz swoich miejscowości lub okolicznych schronisk/przytulisk dla zwierząt, niekoniecznie w gm. Swarzędz.

To, co może stanowić barierę w zwiększaniu udziału mieszkańców w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, to w opinii badanych np. przekonanie i przyzwyczajenie, że inni zrobią to lepiej, bo mają doświadczenie, niewystarczająca wiedza w zakresie możliwości działania, niewystarczająca zachęta i inspiracje do działania, duża odległość terenów wiejskich od Swarzędza, obawa przed poczuciem odpowiedzialności w kwestii tworzenia i funkcjonowania podmiotów. Poniżej zebrano kilka przykładów wypowiedzi uczestników badania fokusowego.

- Dla swarzędzan nie było oczywiste, do kogo w pierwszej kolejności zgłosiliby się z pomysłem na inicjatywę; ewentualnie byłby to sołtys/sołtyska, ale nie urząd; nie mają takiej wiedzy, nie mają takiej osoby, która kojarzyłaby się z aktywnością i zachęcała do działania.
- Mieszkańcy są otwarci na pomoc, **nie zawsze jednak wiedzą**, że taka pomoc jest potrzebna.
- Kilkakrotnie można było usłyszeć zdanie, że mieszkańcy chętnie się zaangażują, ale uważają, że rady sołeckie i **Koła Gospodyń Wiejskich** świetnie dają sobie radę same.

- Trudnością pod kątem angażowania społecznego, mobilizowania mieszkańców, jest ogólnie **trudny dostęp do sołectwa z miasta**, co nie przekonuje do podjęcia pracy w roli animatorów społecznych czy trenerów osiedlowych.
- Jest też ciężko mobilizować osoby przede wszystkim **do brania na siebie kwestii organizacyjnych**, jak np. powołanie KGW (gmina Wierzonka).
- Liderzy lokalni potrzebują wsparcia szkoleniowego, doradczego w zakresie mobilizowania ludzi do działania, narzędzi pracy Lidera.

3.5 KOORDYNOWANIE USŁUG SPOŁECZNYCH W CUS.

Diagnoza wykazała, że powstaniu Centrum Usług Społecznych towarzyszy przychyłość, zrozumienie i aprobatą zarówno mieszkańców jak i poszczególnych podmiotów biorących udział w badaniu: organizacji społecznych, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych.

Zdaniem badanych na terenie Gminy Swarzędz jest potencjał do realizacji usług społecznych „w nowym wymiarze”, poprzez poszerzenie dotychczasowych działań realizowanych w zakresie pomocy społecznej i jak też do wprowadzenia nowych usług społecznych wskazujących jako odbiorców wszystkich mieszkańców gminy. Zdecydowanym liderem procesu powinien być Ośrodek Pomocy Społecznej, który z uwagi na doświadczenie, weźmie na siebie funkcję organizacyjną, koordynującą CUS na terenie Gminy Swarzędz, ponieważ ma do tego największe kompetencje i narzędzia.

Główny aktor – Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu wykazuje otwartość na zmiany i współpracę z podmiotami w zakresie realizacji usług społecznych. W opinii przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej realizacja usług z innymi podmiotami jest dobrym pomysłem, bo może zwiększyć szansę na nawiązanie współpracy między nimi, wzmocnienie relacji, dotarcie do podmiotów, z którymi współpracę do tej pory nie miała miejsca. To zaś z kolei, przełoży się na jakość działań realizowanych przez poszczególne podmioty oraz świadczenie usług społecznych w gminie.

Zdaniem badanych CUS to też okazja na zmianę wizerunku OPS w oczach mieszkańców, co jest bardzo korzystne zarówno dla samego podmiotu, mieszkańców jak i może zapewnić sukces i powodzenie całemu przedsięwzięciu.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych biorących udział w diagnozie zadeklarowali, że chętnie wejdą we współpracę z CUS na podobnych zasadach jak dotychczas z OPS w Swarzędzu, ponieważ mają dobre opinie na jej temat. To, co ich zdaniem może ułatwić ewentualną współpracę przy zleceniu i realizacji zadań to:

- Koordynacja partnerskiej współpracy podmiotów w ramach CUS w osobie organizatora usług społecznych.
- Stały, bieżący kontakt między osobami współpracującymi w ramach CUS.
- Organizacja cyklicznych operacyjnych spotkań dla partnerów/realizatorów CUS (także w formie online).
- Wzajemna wymiana informacji w zależności od możliwości, potrzeb, sytuacji.

4. WNIOSKI

Po przeprowadzonej analizie ankiety, wywiadów z mieszkańcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw oraz analizie treści kluczowych dokumentów strategicznych w Gminie Swarzędz sformułowane zostały następujące wnioski z diagnozy:

W ZAKRESIE KLUCZOWYCH KIERUNKÓW USŁUG I PRIORYTETOWYCH GRUP ODBIORCÓW:

- Diagnoza pokazała, że zakres usług społecznych, w oczekiwaniach i potrzebach mieszkańców, wykracza obecnie poza dotychczasową skalę działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Usługi społeczne bowiem powinny, oprócz dotychczasowych grup odbiorców (np. osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych, osób starsze), objąć swym zasięgiem wszystkich mieszkańców (np. w zakresie informowania/komunikowania, aktywizowania do działania, wolontariatu, zwiększania świadomości społecznej, ekologicznej, edukacji, likwidacji barier architektonicznych i zwiększenie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami), a wśród nich, w szczególności, konkretne grupy odbiorców.
- Z diagnozy wynika, że do grup społecznych, które w pierwszej kolejności powinny zostać objęte wsparciem w ramach usług społecznych należą: osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, młodzież, rodziny z małymi dziećmi do 5 roku życia, rodziny/opiekunowie osób z niepełnosprawnościami.

- ✓ Osoby starsze – to jedna z głównych grup odbiorców obecnych usług społecznych w Gminie Swarzędz i jeden z kierunków działania polityki społecznej na kolejne lata. Identyfikuje się 2 grupy osób starszych na terenie Swarzędz:
  - 1 - Osoby starsze, przeważnie zamieszkujące obszar miasta, korzystające z usług np. Centrum Aktywności Seniora, które chętnie uczestniczą w spotkaniach integracyjnych, warsztatach, rehabilitacji, wyjazdach itp. i którzy oczekują takiego wsparcia nadal lub w większym zakresie.
  - 2 – osoby starsze, niezidentyfikowane, nieobjęte dotychczas wsparciem, głównie zamieszkujące tereny wiejskie, które z powodu dużej odległości od miasta nie mogą korzystać z proponowanych form pomocy czy aktywności, do których nie dociera informacja z ofertą dla seniorów, w stosunku do których powinno się podjąć działania aktywizujące i włączające w środowisko lokalne.
- ✓ Osoby z niepełnosprawnościami – to grupa mieszkańców, objęta już usługami społecznymi na terenie gminy, w stosunku do której zauważalna jest potrzeba dalszego wsparcia nie tylko w kwestii zdrowotnej (np. dostęp do specjalistów, rehabilitacja, wsparcie psychologiczne), ale także w zakresie komunikowania, zwiększenia udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym gminy, zwiększania ich aktywności społecznej czy dążenia do usamodzielniania (mieszkania chronione, miejsca pracy), edukacji lub ograniczenia wsparcia instytucji wspierających (działania idące w kierunku deinstytucjonalizacji).
- ✓ Młodzież – obecnie niewystarczająco „zagospodarowana” grupa mieszkańców, jeśli chodzi o świadczenie usług społecznych na terenie Gminy Swarzędz, w stosunku do której zidentyfikowano potrzeby związane z zagospodarowaniem czasu wolnego, rozrywką, ale także możliwością rozwoju, w tym rozwijania zainteresowań. Jest to grupa, w stosunku do której podjęte powinny zostać działania aktywizujące (w tym zapewnienie możliwości współdecydowania), włączające w działania w środowisku lokalnym, ale także zwiększające świadomość nt. niepełnosprawności, działalności w sektorze pozarządowym, w tym wolontariatu i korzyści z tego wynikających.
- ✓ Rodziny/opiekunowie osób z niepełnosprawnościami - usługi społeczne powinny również być skierowane w stronę tej grupy, w kontekście zapewnienia im możliwości odpoczynku, wsparcia psychologicznego, edukacji, w tym szkoleń podnoszących umiejętności

opieki nad osobami z niepełnosprawnością (dotyczy także rodzeństwa osób z niepełnosprawnością)

- ✓ Rodzice/opiekunowie dzieci do lat 5 – diagnoza wykazała potrzebę realizacji usług zajęć rozwojowych, np. sensorycznych, na kształt działalności KIS, w szczególności na obszarach wiejskich.
- Do kierunków usług społecznych, które powinny być priorytetowo wdrażane w Gminie Swarzędz należą działania wspierające dzieci i młodzież, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (osoby bezdomne, uzależnione, doświadczające przemocy, bezrobotne, osoby starsze).
- Wobec wszystkich mieszkańców gminy Swarzędz, powinny zostać podjęte działania na rzecz wdrożenia uprawnień w komunikowaniu przez kluczowe podmioty działające w gminie (Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miasta i Gminy Swarzędz, organizacje pozarządowe). Główną potrzebą swarzędzan jest bowiem poprawa dostępu mieszkańców do informacji nt. m.in. wydarzeń realizowanych na terenie gminy, oferty zajęć edukacyjnych, kulturalnych, dla mieszkańców, specjalistów z zakresu ochrony zdrowia. Działania związane z komunikowaniem powinny uwzględniać zróżnicowane pod kątem specyfiki i potrzeb każdej z grup, kanały i narzędzia informacyjne.
- Kierunkiem usług społecznych jest również zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym, zwiększanie aktywności społecznej (np. wolontariat, w tym wolontariat młodzieżowy, senioralny), samopomoc sąsiedzka. Towarzyszyć temu powinny działania edukacyjne, zwiększające świadomość nt. możliwości angażowania się w działalność fundacji i stowarzyszeń oraz promocja podmiotów III sektora działających w gminie.

W ZAKRESIE PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH USŁUGI:

- Do najbardziej znaczących instytucji w kwestii realizacji usług społecznych w Gminie Swarzędz należy Ośrodek Pomocy Społecznej wraz z podmiotami stanowiącymi jego integralną część. Podmioty identyfikowane są jako te, które mają największą wiedzę o środowisku lokalnym i w największym stopniu kreują politykę społeczną w gminie.
- Diagnoza pozwoliła na zidentyfikowanie wśród organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw prywatnych potencjalnych wykonawców Programów Usług Społecznych realizowanych przez CUS i uzyskać wstępną deklarację włączenia się

w jego realizację. Wśród nich są OPS – jako lider we wdrażaniu usług społecznych, potencjalny koordynator współpracy podmiotów w CUS, ale także kilka organizacji pozarządowych, podmioty gospodarcze, które dotychczas współpracowały z OPS. Zakres ich działalności czy specyfika działania, w większości pokrywają się z kierunkami usług społecznych, które, według wyników diagnozy powinny być realizowane na terenie Gminy Swarzędz – tj. działania na rzecz osób starszych, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin/opiekunów, rodziców dzieci do lat 5 itd.

- Fundacje i stowarzyszenia często hermetyczne, zamknięte na współpracę z innymi podmiotami, nie znają zakresu swojej działalności, co nie przekłada się na wzmocnienie sektora pozarządowego i budowanie współpracy wewnątrz i międzysektorowej w gminie.
- Zauważalna jest niewystarczająca promocja oferty poszczególnych organizacji społecznych wśród mieszkańców. Fundacje i stowarzyszenia często w niewielkim stopniu informują o swoich działaniach „na zewnątrz”, poza ściśle określoną grupą swoich odbiorców. To zaś sprawia, że mieszkańcy, potencjalni wolontariusze, nie znają ich i nie wspierają.

W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY PODMIOTÓW PRZY REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH:

- Zauważalny jest dobry klimat, aprobata i przychylność wśród mieszkańców, organizacji pozarządowych i instytucji do podjęcia działań na rzecz utworzenia CUS na terenie Gminy Swarzędz. Temat realizacji usług społecznych w poszerzonym zakresie przez OPS jest ogólnie znany wśród organizacji/instytucji powiązanych ze sferą społeczną w gminie; fundacje i stowarzyszenia w mniejszym lub większym stopniu słyszały o założeniu CUS, podobnie dotyczy to samych mieszkańców.
- Zauważalna jest potrzeba zwiększenia działań na rzecz budowania współpracy kluczowych organizacji i instytucji działających na terenie Gminy Swarzędz, w szczególności w kontekście świadczenia usług społecznych. Podmioty, głównie organizacje pozarządowe, niekiedy niewiele wiedzą o swoich wzajemnych działaniach, są hermetyczne, zamknięte na swoją grupę odbiorców i skupiają się głównie na swojej działalności. Te, które mają już doświadczenie we wspólnej realizacji zadań, jak np. wydarzenia dla mieszkańców, nie współpracują w sposób uporządkowany, systematyczny; współpracy zaś nie przyświeca określony cel.
- Poszerzenie zakresów działań OPS o świadczenie usług społecznych na rzecz wszystkich mieszkańców (w szczególności osób starszych, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami

oraz ich rodzin/opiekunów) oraz podjęcie działań koordynujących współpracę organizacji i instytucji świadczących usługi społeczne jest odpowiednim kierunkiem do rozwoju polityki społecznej w Gminie Swarzędz.

5. REKOMENDACJE

W ZAKRESIE KLUCZOWYCH KIERUNKÓW USŁUG I PRIORYTETOWYCH GRUP ODBIORCÓW:

- Realizacja na terenie Gminy Swarzędz usług społecznych z zakresu wspierania osób starszych, wspierania osób z niepełnosprawnościami, pobudzania aktywności obywatelskiej, reintegracji społeczno-zawodowej, wsparcia opiekunów faktycznych (zgodnie z art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U2019.1818) oraz zgodnie z interwencją EFS zawartą w projekcie Rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrum Usług Społecznych).
- Podjęcie działań na rzecz deinstytucjonalizacji mieszkańców gminy Swarzędz poprzez rozszerzenie usług społecznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami i osób starszych z wykorzystaniem działań wolontarystycznych i samopomocowych.
- Realizacja na terenie Gminy Swarzędz usług społecznych w odpowiedzi na potrzeby wszystkich mieszkańców; dostosowanie miejsc i budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, likwidowanie barier architektonicznych, zwiększenie dostępu do specjalistów od ochrony zdrowia.
- Zwiększenie dostępu do informacji o działaniach realizowanych w gminie, wydarzeniach, ofertach usług skierowanych dla mieszkańców, stworzenie bazy miejsc do spędzania czasu wolnego itp., z uwzględnieniem różnych kanałów i narzędzi komunikacji w zależności od potrzeb danej grupy, także w odniesieniu do obszarów wiejskich. Rekomenduje się rozważenie powstania jednej strony internetowej/platformy zbierającej te informacje.
- Podjęcie działań na rzecz aktywizacji społecznej mieszkańców, angażowania się w działalność fundacji i stowarzyszeń, grup nieformalnych, wyszukiwania liderów lokalnych. Ponadto umożliwienie społeczności lokalnym realizacji oddolnych inicjatyw m.in. w zakresie wolontariatu, w tym wolontariatu senioralnego, młodzieżowego, samopomocy sąsiedzkiej, realizacji działań na obszarach wiejskich i w mieście. Dużą rolę w tym zakresie powinien pełnić organizator społeczności lokalnej, który zgodnie z art. 20 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U2019.1818) opracuje

plan organizowania społeczności lokalnej oraz zidentyfikowana sieć lokalnych liderów społecznych.

- Prowadząc działania na rzecz młodzieży, rekomenduje się uwrażliwienie jej na działalność społeczną oraz zweryfikowanie placówek oświatowych, organizacji pozarządowych działających na ich rzecz, pod kątem edukowania i zwiększania świadomości w zakresie działalności społecznej/ ekonomii społecznej oraz ewentualne zwiększenie działań w tym zakresie.
- Rekomenduje się podjęcie, w stosunku do podmiotów gospodarczych, przedsiębiorstw, działań uświadamiających w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, partnerstw trójsektorowych.
- Podjęcie działań w zakresie dotarcia do odbiorców usług poprzez przygotowanie strategii komunikacji i promocji Centrum Usług Społecznych.

W ZAKRESIE PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH USŁUGI:

- Rekomenduje się ponowne podjęcie próby włączenia w proces budowania sieci partnerów CUS - potencjalnych realizatorów, organizacji społecznych, które nie odpowiedziały na zaproszenie do udziału w diagnozie.
- Rekomenduje się, by w pierwszej kolejności realizację usług społecznych zlecać podmiotom działającym na terenie Gminy Swarzędz w szczególności stowarzyszeniom/fundacjom, które są najbliżej mieszkańców i ich potrzeb oraz posiadają potencjał do świadczenia usług społecznych.
- Włączenie w opracowanie standardów świadczenia usług w CUS podmiotów działających na terenie Gminy Swarzędz, posiadających kompetencje do ich realizacji – potencjalnych realizatorów tych usług, przy wsparciu organizatora usług społecznych i zgodnie z założeniami art. 27 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U2019.1818).
- Przygotowanie bazy usług społecznych realizowanych na terenie Gminy Swarzędz, z uwzględnieniem danych kontaktowych podmiotów je świadczących oraz zapewnienie szerokiego dostępu do tych informacji mieszkańcom gminy.
- Wzajemne promowanie podmiotów realizujących usługi społeczne w ramach CUS oraz ich oferty skierowanej do mieszkańców.

- Budowanie i wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych w zakresie realizacji usług społecznych w gminie.
- Budowanie pozytywnego klimatu do tworzenia CUS wśród mieszkańców Gminy Swarzędz, tj. zwiększanie świadomości nt. korzyści wynikających z rozszerzenia działań OPS, szeroko pojęte informowanie o znaczeniu zmian, ich przebiegu oraz o obecnie skierowanej ofercie.
- Rekomenduje się podjęcie działań integrujących instytucje i organizacje działające na terenie Gminy Swarzędz pod kątem budowania długofalowej i systematycznej i ustrukturalizowanej współpracy, propagowanie i wspieranie partnerskiej współpracy i pozytywnych efektów z niej wynikających, w tym w zakresie realizacji usług społecznych. Działania te powinny być realizowane przy udziale organizatora społeczności lokalnej o którym mowa w art. 33 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U2019.1818).

W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY PODMIOTÓW PRZY REALIZACJI USŁUG:

- Wyznaczenie organizatora usług społecznych i/lub koordynatorów indywidualnych planów usług społecznych zgodnie a art. 28 i 30 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez Centrum Usług Społecznych (Dz.U2019.1818)) – jako podmiotu, który posiada największą wiedzę w zakresie potrzeb mieszkańców oraz narzędzia dla realizowania spójnej polityki społecznej w gminie i budowania partnerskiej współpracy.
- Przygotowanie we współpracy z realizatorami usług społecznych zasad współpracy partnerskiej, obejmującej m.in. zasady wymiany informacji, promocji wzajemnych działań itp.
- Opracowanie i wdrożenie Programu na rzecz koordynacji i rozbudowy usług społecznych w Gminie Swarzędz zgodnie z art. 27 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U2019.1818).
- Zawiązanie partnerstw lokalnych, publiczno – prywatnych i społecznych na rzecz realizacji usług społecznych. Wskazane jest podjęcie działań mających na celu koordynację usług społecznych i zdrowotnych.
- Opracowanie przez Gminę Swarzędz, we współpracy z przedstawicielami samorządu lokalnego i innymi podmiotami, Programu Usług Społecznych na rzecz wspierania priorytetowych grup (m.in. osób starszych, rodzin z dziećmi do lat 5, młodzieży, osób z niepełnospraw-

nościami, rodzin/opiekunów osób z niepełnosprawnościami, osób doświadczających przemocy, bezrobotnych itd.), poddanie go konsultacjom społecznym oraz realizacja usług społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem usług realizowanych w społeczności lokalnej, w zakresie m.in.: wspierania młodzieży, wspierania osób z niepełnosprawnościami, wspierania osób starszych, pobudzania aktywności obywatelskiej, zgodnie z art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U2019.1818).

